

**ΕΘΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ
ΑΪΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΔΕΛΤΙΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΑΪΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

1. Σύντομη παρουσίαση του στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

α. Με ποιο όνομα αναγνωρίζεται το στοιχείο από τους φορείς του:

ΚΑΡΠΑΘΙΚΟ ΓΛΕΝΤΙ

β. Άλλες ονομασίες:

τοπικοί χαρακτηρισμοί: ΓΛΕΝΤΙ, ΚΑΪΣΤΟ ΓΛΕΝΤΙ, ΚΑΘΙΣΤΟ ΓΛΕΝΤΙ.

ορολογία επιστημονικής βιβλιογραφίας: ΚΑΡΠΑΘΙΚΟ ΓΛΕΝΤΙ, ΔΙΑΛΟΓΙΚΟ ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΟ ΚΑΡΠΑΘΙΚΟ ΓΛΕΝΤΙ.

γ. Σύντομη Περιγραφή (έως 50 λέξεις):

Η σύντομη περιγραφή προϋδεάζει με τρόπο γενικό και περιληπτικό τον αναγνώστη για το στοιχείο.

Το καρπάθικο γλέντι αποτελεί σημαντικότερη έκφραση του ζωντανού λαϊκού πολιτισμού των Καρπαθίων τόσο στο νησί τους όσο και σε κοινότητες της διασποράς εντός και εκτός Ελλάδος. Συνδέεται με τις τελετουργίες του κύκλου της ζωής και του κύκλου του χρόνου, χαρακτηρίζεται από ανταλλαγή αυτοσχέδιων και αυθόρμητων (αυτοστιγμεί δημιουργούμενων) μαντινάδων από τους γλεντιστές σε θέματα που αφορούν την κοινότητα ή/και την περίπτωση και συνοδεύεται από μουσική ντόπιων οργανοπαικτών, συχνά δε καταλήγει σε χορό.

δ. Πεδίο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (Α.Π.Κ.):

- ✓ προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις
- ✓ επιτελεστικές τέχνες
- ✓ κοινωνικές πρακτικές-τελετουργίες-εορταστικές εκδηλώσεις

✓ τεχνογνωσία που συνδέεται με την παραδοσιακή χειροτεχνία

ε. Περιοχές όπου απαντάται το στοιχείο:

ΚΑΡΠΑΘΟΣ & ΣΑΡΙΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ, ΠΑΡΟΙΚΙΕΣ ΚΑΡΠΑΘΙΩΝ ΡΟΔΟΥ, ΠΑΡΟΙΚΙΕΣ ΚΑΡΠΑΘΙΩΝ ΑΤΤΙΚΗΣ, ΠΑΡΟΙΚΙΕΣ ΚΑΡΠΑΘΙΩΝ ΑΜΕΡΙΚΗΣ & ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ.

στ. Λέξεις-κλειδιά:

καθιστό γλέντι (καΐστό γλέντι), αυτοσχέδιο καθιστό γλέντι, καρπάθικο γλέντι, αυθόρμητο γλέντι, απρόοπτο γλέντι, αυτοσχέδιο γλέντι, διαλογικό γλέντι, Κάρπαθος, Σαρία, Όλυμπος, Διαφάνι, Σπόα, Μεσοχώρι, Λευκός, Απέρι, Βολάδα, Όθος, Στες, Πυλές, Πηγάδια, Μενετές, Αφιάρτης, Αρκάσα, Φοινίκι, Άγιος Ιωάννης της Βρουκούντας, Παναγία της Ολύμπου, Παναγία Βρυσιανή, Παναγία του Βράχου, Θέμα, μαντινάδες, αυτοσχέδιες μαντινάδες (μαντινάες), δίστιχα, εκκλησιαστικά τροπάρια, τραγούδια (τραούδια), τραγούδια τάβλας, ακριτικά, παραλογές, της αγάπης, ιδιόμελα τραγούδια, συρματικά τραγούδια, αυτοσχέδια δίστιχα, λαϊκή ποίηση, έντεχνος λαϊκός λόγος, σκοποί, λάλημα, πατινάδα, μερακλήδες (μερακλήες), πρωτομερακλήδες (πρωτομερακλήες), γλεντιστές, γλεντιστάδες (γλεντιστάες), πρωτογλεντιστάδες (πρωτογλεντιστάες), συρματολόγοι, συρματολοί, τραγουδιστές (τραουιστές), λαλητάδες (λαλητάες), παρουσία, λύρα, τσαμπούνα, λυροτσάμπουνα, λαούτο, βιολί, όργανα, παιχνίδια (παιγνία), οργανοπαίκτες (παιγνιώτες), κατασκευαστές οργάνων, λυριστής, τσαμπουνιέρης, λαουτιέρης, βιολιτζής, χορός, κάτω χορός, σιγανός χορός (σιανός χορός), γονατιστός χορός, πάνω χορός, σούστα, ζερβός χορός, αντιπατητής, κεφαλλονίτικα, αρκηστής, κρητικός χορός, καλαματιανά, νησιώτικα, πεντοζάλι, χορευτές, χορευτάδες (χορευτάες), χορευταράς, χορεύτρια, χορεύτρα, κάβος, τιμόνι, έσω (γ)ύρος ή όσω (γ)ύρος, μεριά, μερέα, ντάμα, τσαλίμια.

2. Ταυτότητα του φορέα του στοιχείου Α.Π.Κ.

α. Ποιοι είναι φορείς του στοιχείου;

Φορείς του στοιχείου είναι όλες οι κοινότητες της Καρπάθου που το ασκούν, αλλά και οι διασπορικές κοινότητες των Καρπαθίων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Κοινότητες Καρπάθου: Όλυμπος & Διαφάνι, Σπόα, Μεσοχώρι & Λευκός, Βολάδα, Απέρι, Όθος, Πυλές, Πηγάδια, Μενετές & Αφιάρτης, Αρκάσα & Φοινίκι.

Κοινότητες Παροικιών: Καρπάθιοι Ρόδου / Καρπάθιοι Αττικής (Πειραιάς, Αμφιάλη, Πέραμα, Μαρούσι, Κηφισιά, Μελίσσια, Βριλήσσια, Παλλήνη, Χαλάνδρι, Αθήνα, Ίλιο, Καλλιθέα, Γλυφάδα) / Καρπάθιοι Διασποράς Αμερικής (Πολιτείες Η.Π.Α.: Texas, Florida, South Carolina, North Carolina, Washington, Maryland, Virginia, Pennsylvania, New York, Ohio, Illinois, Indiana, Arizona) / Καναδάς: Montréal / Καρπάθιοι Διασποράς Αυστραλίας (Επικράτεια Αυστραλιανής Πρωτεύουσας: Canberra).

Για την αναλυτική παράθεση και απεικόνιση των Καρπαθιακών κοινοτήτων στο νησί και στη διασπορά βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 1^ο - Κοινότητες Καρπαθίων [Κάρπαθος & Διασπορά].**

β. Έδρα/τόπος Συλλογικών Φορέων που με την Δράση τους στηρίζουν το Στοιχείο

Η άσκηση, η διάδοση αλλά και η μετάδοση του στοιχείου, εκτός από τους κατοίκους των κατά τόπους κοινοτήτων διενεργείται και από συλλογικούς φορείς (νομικά πρόσωπα δημοσίου ή/και ιδιωτικού δικαίου), οι οποίοι και αυτοί με τα δικά τους μέσα (κοινοτικές συνάξεις, εκπαιδευτικές δράσεις, πολιτιστικές παραστάσεις, έρευνα, εκδοτικές παραγωγές, κοινοτικές χοροεσπερίδες, κ.ο.κ.) συμβάλλουν στην ανάπτυξη και στη διατήρησή του.

Οι κατηγορίες των συλλογικών φορέων που στηρίζουν το στοιχείο είναι οι εξής:

- Θεσμικοί Φορείς.
- Τοπικοί, πολιτιστικοί, εξωραϊστικοί και αθλητικοί φορείς.
- Φορείς επιστημονικής έρευνας και μελέτης.
- Φορείς αρχαιακού υλικού για το στοιχείο.

Ο αναλυτικός κατάλογος των συλλογικών φορέων που στηρίζουν το στοιχείο, με τις πληροφορίες (διεύθυνση, ιστότοπος, τηλέφωνα επικοινωνίας, κ.ο.κ.) του κάθε φορέα

δίνονται στο: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 2^ο - Συλλογικοί Φορείς με Δράση γύρω από το Καρπάθικο Γλέντι.**

γ. Περαιτέρω πληροφορίες για το στοιχείο:

Όνομα: Βασιλική Χρυσανθοπούλου.

Ιδιότητα: Επίκουρη Καθηγήτρια Κοινωνικής Λαογραφίας, Τμήμα Φιλολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α.)

Διεύθυνση: Αλκυόνης 27 Γαλάτσι, Τ.Κ.:111.46.

Τηλ.: (+30) 6974.051585.

e-mail: chryssanthopoulou@yahoo.co.uk.

Όνομα: Παρασκευή Γ. Κανελλάτου.

Ιδιότητα: Εθνομουσικολόγος, Καλλιτεχνική Διευθύντρια Ερευνητικού Κέντρου Ελληνικού Τραγουδήματος (ΕΡ.Κ.Ε.Τ.), υποψήφια Διδάκτορας Λαογραφίας, Τμήμα Φιλολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α.)

Διεύθυνση: Γ. Βεντούρη 51γ Χολαργός, Τ.Κ.:155.62.

Τηλ.: (+30) 6936.184806.

e-mail: ykanellatou@gmail.com.

Όνομα: Ηλίας Εμμ. Βασιλαράς.

Ιδιότητα: Ερευνητής Καρπαθιακής Λαογραφίας, Πρόεδρος Ινστιτούτου Λαϊκού Πολιτισμού (σωματείο Καρπάθου)

Διεύθυνση: Τ.Θ. 42 Πηγάδια, Τ.Κ.: 857.00.

Τηλ.: (+30) 6973.380519. e-mail: i.vasilaras@hotmail.com.

Όνομα: Ευμορφία Ι. Διακογεωργίου.

Ιδιότητα: Εκπαιδευτικός, Τελειόφοιτη Φοιτήτρια στον Κύκλο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών: «Λαογραφικές Σπουδές - Θεωρία και Εφαρμογές του Λαϊκού Πολιτισμού», Τμήμα Φιλολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α.)

Διεύθυνση: Ελαΐδας 1 Χαλάνδρι, Τ.Κ.:152.38.

Τηλ.: (+30) 6945.554860.

e-mail: morfidiakogeorgiu@yahoo.gr.

3. Αναλυτική περιγραφή του στοιχείου Α.Π.Κ., όπως απαντάται σήμερα

ΚΑΡΠΑΘΙΚΟ ΓΛΕΝΤΙ – Γενική Δομή

i. Η Έννοια «Καρπάθικο Γλέντι»

Ως καρπάθικο γλέντι ορίζουμε την γλεντική έκφραση του ζωντανού λαϊκού πολιτισμού των Καρπαθίων στο νησί τους, καθώς και στις κοινότητες της διασποράς τους εντός και εκτός Ελλάδος. Η συγκεκριμένη πολιτισμική δραστηριότητα αποτελεί έναν σημαντικό κοινοτικό τρόπο επικοινωνίας, έκφρασης, ψυχαγωγίας, μεταβίβασης πολιτισμικών αξιών, πρακτικών και συλλογικής μνήμης, και μεταβίβασης της προφορικής και μουσικής παράδοσης της κοινότητας. Επιπλέον, λειτουργεί ως κοινοτικός διάλογος προς σύσφιξη των σχέσεων των μελών της ομάδας, αναζωογόνηση της συλλογικής μνήμης με αναφορά στους προγόνους και επίτευξη κοινωνικής ανασυγκρότησης και αποκατάστασης μέσω της επίλυσης προσωπικών διαφορών ή κοινοτικών προβλημάτων των Καρπαθίων τόσο σε ενδοκοινοτικό επίπεδο, όσο και διατοπικά στα χωριά της Καρπάθου και στην καρπαθιακή διασπορά.

Το γλέντι στην Κάρπαθο παρουσιάζει ομοιότητες με τις γλεντικές παραδόσεις γειτονικών νησιών όπως η Κάσος και η Χάλκη. Παράλληλα έχει αρκετά κοινά στοιχεία με γλέντια, όπως αυτά συναντώνται σε κοινότητες της Κύπρου, της Κρήτης, αλλά και του υπόλοιπου Αιγαιακού χώρου (Σκύρος, Εύβοια, Σίφνος, Νάξος, Λήμνος, Λέσβος, Ικαρία κ.α.). Ο λόγος για τον οποίο προτείνεται ως αυτόνομο στοιχείο άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς είναι ότι η δομή και οι τοπικές παραδόσεις του (όργανα, σκοποί, χοροί, κώδικες επικοινωνίας, γλεντικό τυπικό) διαφοροποιούνται από τις συγγενικές μορφές γλεντιού που προαναφέρθηκαν. Οι Καρπάθιοι στον χρόνο έχουν συγκροτήσει μία ιδιαίτερη και διακριτή γλεντική παράδοση, καθώς οι γλεντικοί κώδικες του καρπάθικου γλεντιού αναπτύσσονται και μεταλαμπαδεύονται από γενεά σε γενεά με τέτοιο τρόπο, ώστε να εκφράζουν και να προάγουν την διακριτή καρπαθιακή ταυτότητα εντός ή εκτός Ελλάδας.

Το γλέντι στην Κάρπαθο και στην καρπαθιακή διασπορά παρουσιάζει υφολογικές ιδιαιτερότητες ανά χωριό, αλλά δεν παύει να αποτελεί ενιαίο στοιχείο άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς στην ευρύτερη καρπαθιακή κοινότητα αφού οι διάφορες τοπικές του παραλλαγές όχι μόνον ομοιάζουν δομικά, αλλά και «συνομιλούν» μεταξύ τους, καθώς Καρπάθιοι διαφορετικής προέλευσης γλεντούν από κοινού σε πολλές

περιστάσεις, τόσο στην Κάρπαθο όσο και στη διασπορά της. Για τους Καρπάθιους, το γλέντι λειτουργεί ως στοιχείο πιστοποίησης και προβολής της καρπαθιακής ταυτότητας σε περιφερειακό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Παρατηρώντας και μελετώντας την λειτουργία του γλεντιού στο νησί και στη διασπορά του διαπιστώνουμε ότι οι συμμετέχοντες σε αυτό οφείλουν να γνωρίζουν και να σέβονται την τάξη και τις ιδιαιτερότητές του, όπως αυτές ορίζονται από την κοινότητα/οικογένεια/παρέα που λειτουργεί ως πλαίσιο συγκρότησης του γλεντιού, ως 'οικοδεσπότης' του, θα μπορούσαμε να πούμε. Αλλά οι 'οικοδεσπότες' του γλεντιού έχουν και την υποχρέωση να φροντίζουν για την ομαλή ένταξη και συμμετοχή 'φιλοξενούμενων/επισκεπτών' από άλλα μέρη της Καρπάθου στο γλέντι τους, οι οποίοι κατά κανόνα προσκαλούνται να συμβάλουν σε αυτό μουσικά, τραγουδιστικά και χορευτικά. Αυτή η συμπεριφορά που ακολουθείται και τηρείται στο καρπάθικο γλέντι, δομημένη καθώς είναι πάνω στις αξίες του αλληλοσεβασμού, της φιλοξενίας και της αίσθησης της συμμετοχής στην ευρύτερη καρπαθιακή κοινότητα και ταυτότητα διασφαλίζει τη διακοινοτική επικοινωνία και τον διάλογο των Καρπαθίων και εκφράζει τη διακαρπαθιακή και την παγκαρπαθιακή λειτουργία του γλεντιού.

ii. Γλέντι & Κοινότητες

Το καρπάθικο γλέντι ασκείται από τα μέλη των τοπικών κοινοτήτων στην Κάρπαθο αλλά και από τα μέλη των διασπορικών καρπαθιακών κοινοτήτων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Όπως είναι αναμενόμενο, κάθε κοινότητα έχει αναπτύξει ιδιοτοπικό ύφος στο γλέντι της ανάλογα με τις επικρατούσες γεωμορφολογικές, κλιματικές, ιστορικές, κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες που την επηρεάζουν (για παράδειγμα, ανάλογα με τη γεωγραφική της θέση, τη δυσκολία προσέγγισής της, τις μετακινήσεις πληθυσμού, τις σχέσεις με άλλες κοινότητες και με μουσικά δίκτυα εντός και εκτός Καρπάθου, την εισροή οικονομικών κεφαλαίων από τη μετανάστευση, κ.ο.κ.).

Την κύρια υφολογική κατηγοριοποίηση σχετικά με τον τρόπο που αναπτύσσεται το γλέντι στην Κάρπαθο την προτάσσουν οι ίδιοι οι Καρπάθιοι και παράλληλα την σέβονται και την ακολουθούν στο έργο τους οι περισσότεροι επιστήμονες και οι ερασιτέχνες ερευνητές (συγκεκριμένα οι: Εύρη Βαρίκα-Μοσκόβη, Ηλίας Εμμ. Βασιλαράς, Σίμων Καράς, Μαριγούλα Κρητισιώτη, Μιχαήλ Γ. Μιχαηλίδης-Νουάρος Samuel Baud-Bovy, Ειρήνη Μπεϊνά, Rudolf M. Brandl, Diether Reisch, Κωνσταντίνος

Γ. Σεβδαλής) που έχουν μελετήσει συνολικά το καρπάθικο γλέντι ή/και τα επιμέρους στοιχεία του. Υφολογικά λοιπόν το καρπάθικο γλέντι διακρίνεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

- στον τύπο του γλεντιού που υπάρχει στα «Πάνω Χωριά» και στα επίνειά τους: Όλυμπος-Διαφάνι, Σπόδα, Μεσοχώρι-Λευκός και
- στον τύπο του γλεντιού που υπάρχει στα «Κάτω Χωριά» και στα επίνειά τους: Βολάδα, Απέρι, Όθος, Πυλές, Πηγάδια, Μενετές-Αφιάρτης, Αρκάσα-Φοινίκι.

Η γεινίαση κάποιων από τα χωριά της Καρπάθου ή χωριών της Καρπάθου με κοινότητες εκτός Καρπάθου (π.χ. τα νοτιότερα χωριά με το νησί της Κάσου) επιφέρει συχνές διακοινοτικές επαφές και ανταλλαγές μεταξύ τους (εργασιακές σχέσεις, γάμους, συμπεθεριά, κουμπαριές). Η συνθήκη αυτή επιδρά στο γλεντικό ύφος των χωριών με αποτέλεσμα να προκύπτουν διακριτές υφολογικές ομαδοποιήσεις ειδικά ως προς την τάξη του γλεντιού, τον τρόπο παιχνιδιού των οργάνων, την χρήση των σκοπών, τους ρόλους και τους τρόπους γλεντιστών και χορευτών και τα χορευτικά μοτίβα. Με βάση λοιπόν τα παραπάνω, στο καρπάθικο γλέντι διακρίνουμε τις εξής υφολογικές υποκατηγορίες: α) Ολύμπου και Διαφανίου, β) Σπόων και Μεσοχωρίου, γ) Απερίου και Βολάδας, δ) Όθους και Πυλών και ε) Μενετών και Αρκάσας. Η πρωτεύουσα της Καρπάθου, τα Πηγάδια, αν και παλαιότερα ήταν επίγειο του Απερίου, τις τελευταίες δεκαετίες είναι κοινότητα που έχει αναπτυχθεί από την εσωτερική μετανάστευση κατοίκων από τα υπόλοιπα χωριά της Καρπάθου και παρουσιάζει πολλές ποικιλίες ύφους στα γλέντια της, εξαρτώμενες από την καταγωγή των εκάστοτε γλεντιστών. Τέλος, οι διασπορικές κοινότητες των Καρπαθίων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό γλεντούν με τον τρόπο που προτάσσει το χωριό καταγωγής τους στο νησί. Επειδή όμως συχνά τα μέλη των διασπορικών κοινοτήτων δεν προέρχονται μόνον από ένα χωριό, συνηθισμένο είναι το φαινόμενο να γλεντούν από κοινού Καρπαθίοι διαφορετικής τοπικής καταγωγής, με αποτέλεσμα να προκύπτουν μικτού ύφους μορφές στην υφολογική ανάπτυξη του καρπάθικου γλεντιού. Παράλληλα βέβαια, τα γλέντια στη διασπορά επηρεάζονται από τις συνθήκες που επικρατούν στον εκάστοτε τόπο μετανάστευσης με αποτέλεσμα να ενσωματώνουν τα γλεντικά στοιχεία που συνηθίζονται σε αυτόν.

iii. Περιστάσεις Τέλεσης του Καρπάθικου Γλεντιού

Το γλέντι στις κοινότητες των Καρπαθίων μπορεί να προκύψει σε διάφορες περιστάσεις της καθημερινότητας και των εορτών. Αν και το γλέντι συνδυάζεται με

ποικίλα εθιμικά και κοινοτικά δρώμενα, δεν είναι απαραίτητο να λαμβάνει χώρα κάθε φορά που αυτά τελούνται. Η πραγματοποίηση του γλεντιού εξαρτάται κατά πρώτον από την κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι συντελεστές του. Για παράδειγμα, όταν υπάρχει πένθος σε κάποια οικογένεια, τα γλέντια στον εορτασμό οικογενειακών ναών, σε ευχές ονομαστικών εορτών αλλά και σε βαφτίσεις, στα εφτά του μωρού, σε αρραβώνες και σε γάμους, δεν γίνονται. Δεύτερος λόγος είναι η διαθεσιμότητα των οργάνων ή της παρέας γλεντιστών. Όταν δεν υπάρχει όργανο (ειδικά η λύρα) ή όταν τα περισσότερα μέλη από την παρέα των γλεντιστών έχουν πένθος, γλέντι είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί.

Καρπάθικα γλέντια τελούνται στα παρακάτω πλαίσια και περιστάσεις:

- Σε εθιμικά δρώμενα στον κύκλο του χρόνου (θρησκευτικές εορτές, 'εύχες' ονομαστικών εορτών, έθιμα της Αποκριάς, της Μεγάλης Σαρακοστής, της Πασχαλινής περιόδου και του Δεκαπενταυγούστου) [βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 3^ο - Θρησκευτικά Πανηγύρια & Εθιμικά Δρώμενα**].
- Σε εθιμικά δρώμενα στον κύκλο της ζωής ('εφτά' του μωρού, βάφτιση, αρραβόνας, γάμος) [βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 4^ο - Οικογενειακά Εθιμικά Δρώμενα**].
- Σε κοινοτικές μαζώξεις (μεγάλες ή μικρές) που σχετίζονται με περιστατικά εκτός των εθιμικών δρωμένων στους κύκλους του χρόνου και της ζωής: χοροεσπερίδες, καλωσορίσματα, ανταμώματα, ερχομός ή αποχωρισμός ξενιτεμένων, κοινοτικές επιτυχίες (π.χ. αθλητικές), ολοκλήρωση κοινοτικών ή οικογενειακών εργασιών (τελείωμα σπιτιού, άνοιγμα κρασοβάρελων, κ.ο.κ.). Εδώ ανήκουν και τα αυθόρμητα γλέντια που ξεκινούν συνήθως σε καφενεία ή και σε άλλους χώρους, όταν παρουσιαστούν ευκαιρίες που ωθούν την παρέα να θέλει να εκφραστεί με μαντινάδες και τραγούδι, για παράδειγμα, στην επιστροφή ενός ξενιτεμένου ή στον αποχαιρετισμό του.

iv. Η Δομή του Καρπάθικου Γλεντιού

Η δομή του καρπάθικου γλεντιού εξαρτάται από το εάν πρόκειται για γλέντι που περιλαμβάνεται σε τελετουργία του κύκλου του χρόνου (θρησκευτικά πανηγύρια) ή σε τελετουργία του κύκλου της ζωής (γάμοι, βαφτίσεις, 'εύχες' στις ονομαστικές εορτές). Τα απρόοπτα γλέντια που ξεκινούν σε καφενεία κλπ. όταν προκύψει η περίπτωση (για παράδειγμα, επιστροφή ξενιτεμένου) συνήθως ξεκινούν με

μαντινάδες σε «χαμηλούς» σκοπούς¹ ή ανάλογα με τη διάθεση της παρέας μπορεί να ειπωθούν στην αρχή και τραγούδια (συρματικά, του γονατιστού, στον γρήγορο σκοπό του συρματικού). Κάθε καρπαθιακή κοινότητα, βέβαια, ανάλογα με το είδος και την περίπτωση του γλεντιού, αναπτύσσει παραλλαγές στο γλεντικό τυπικό, οι οποίες είναι απόλυτα σεβαστές από όλους όσοι συμμετέχουν, πάντα όμως με βασικό κορμό το «καθιστό γλέντι» (συρματικά και αυτοσχέδιες μαντινάδες ομοιοκατάληκτες σε ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο) και, εάν προκύψει, χορός. Για τις ιδιαιτερότητες της δομής του γλεντιού ανά κοινότητα και ανά περίπτωση υπάρχουν σημαντικές μονογραφίες που τις αποτυπώνουν και τις αναλύουν.²

Η ανάπτυξη του καρπάθικου γλεντιού και η δομή και η αλληλουχία των φάσεων του εξαρτώνται πάντα από τις περιστάσεις (θρησκευτικό πανηγύρι, γλέντι γαμήλιο κλπ.), τις συνθήκες και τους χώρους στους οποίους επιτελείται.

- Φάση Α': Προετοιμασία φαγητού και ποτού και κοινοτική συνεστίαση.
- Φάση Β': Τραγούδια χωρίς μουσικά όργανα όπως: εκκλησιαστικά τροπάρια, τραγούδια ανόργανα ιδιόμελα της τάβλας (ακριτικά, παραλογές, της αγάπης, κλέφτικα).
- Φάση Γ': Το καθιστό γλέντι με την είσοδο των μουσικών οργάνων. Η έναρξη γίνεται με 'συρματικό τραγούδι', δηλαδή με πολύστιχο τραγούδι σε ιαμβικό ανομοιοκατάληκτο δεκαπεντασύλλαβο στίχο που τραγουδιέται στη μελωδία του συρματικού. Συνεχίζεται με την ανάπτυξη των 'θεμάτων' που αφορούν την εκάστοτε γλεντική περίπτωση, από την αντρική παρέα των γλεντιστών με αυτοσχέδιες, αυτοστιγμεί δημιουργούμενες μαντινάδες σε ποικίλους άλλους μελωδικούς σκοπούς ανάλογα με τη διάθεση και την προτίμηση του κάθε γλεντιστή.
- Φάση Δ': Η έναρξη του «Χορού»³ γίνεται όταν αρχίζουν να εξαντλούνται τα θέματα στο καθιστό γλέντι. Ο χορός αναπτύσσεται κατά περίπτωση με: α)

---

¹ Οι χαμηλοί σκοποί χαρακτηρίζονται από μικρή μελωδική έκταση, χαμηλή τονική βάση και φωνητική ένταση και αργή ρυθμική αγωγή.

² βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 13^ο - Βιβλιογραφία:**

Ανδρουλάκη 2016, d' Angiolini 2007, Βαρίκα-Μοσκόβη 1962/1963/1964/1966/1976, Βασιλαράς Η. 2001α/2001β/2002/2003/2006/2007/2008/2009/2011/2013/2016/2018, Γεωργιάδης Μ. 1960/1962/1979/1981/1984, Ζέρβας 2017/2018, Κάβουρας 1990/1992/1995/1996, Καράς 1979, Κρητσιώτη 1987/1994/1995/2000/2001/2003/2005/2006, Μακρής Μ. 2007/2017, Brandl 1981/1985, Brandl & Reisch 1992, Παυλίδης Γ. 2004, Σταυράκη 1997, Χαλκιάς Κ. 1976/2003, Χρυσανθοπούλου 2012.

³ Πρέπει να σημειωθεί ότι τα τελευταία χρόνια σε κοινότητες από το Απέρι και νοτιότερα αλλά και στη διασπορά των Καρπαθίων στη γαμήλια εθιμοτυπία συνηθίζεται η φάση του 'χορού' να λειτουργεί αποκομμένη από το καθιστό γλέντι. Συγκεκριμένα, μετά την τελετή δεν πραγματοποιείται καθιστό γλέντι, το οποίο έχει τελεστεί κατά το ντύσιμο και το ξεπόρτισμα του γαμπρού και της νύφης. Έτσι, μετά το τραπέζι του γάμου ξεκινάει κατευθείαν χορός (Κάτω Χορός, Πάνω Χορός, Σούστα) που ορίζεται κατά κύριο λόγο είτε από την ορχήστρα, είτε από τον dj. Η πρακτική αυτή συνηθίζεται επίσης σε μεικτούς

τους κύριους χορούς· β) τους χορούς σύμφωνα με την εκάστοτε εθιμική περίπτωση και σύμφωνα με ό,τι συνηθίζεται σε κάθε κοινότητα· και γ) τους χορούς του τελειώματος του γλεντιού.

- Φάση Ε': Η «Πατινάδα» είναι η δομική κατάληξη του γλεντιού και μπορεί να πραγματοποιηθεί μετά τη λήξη του ή στον αποχαιρετισμό κάποιου από τους συμμετέχοντες.
- Φάση ΣΤ': Ο «Απόηχος» και η «Κριτική» του γλεντιού συμβαίνει τις επόμενες ημέρες από γυναίκες και από άντρες που παρευρίσκονταν σε αυτό.

Οι φάσεις του γλεντιού όπως αυτές δόθηκαν παραπάνω απεικονίζουν τη δομή του γλεντιού στην πλήρη ανάπτυξή του κατά τον κύκλο του χρόνου ή κατά τον κύκλο της ζωής, όπως υφίσταται στην Όλυμπο και στο Διαφάνι, αφού οι κοινότητες αυτές ακολουθούν ένα πιο αυστηρά και συντηρητικά δομημένο τυπικό στο γλέντι τους.

v. Δομικά Στοιχεία Καρπάθικου Γλεντιού

Παρόλες τις ανά χωριό υφολογικές ιδιαιτερότητες και τους ανά εποχή μετασχηματισμούς του, το καρπάθικο γλέντι διαθέτει έναν διακριτό κορμό δομικών στοιχείων, που από τη μία διασφαλίζουν την απρόσκοπτη τέλεσή του στις καρπαθιακές κοινότητες και από την άλλη του προσδίδουν τον χαρακτήρα μιας ιδιαίτερης και κοινής πολιτισμικής έκφρασης, την οποία αναγνωρίζουν και μοιράζονται τόσο οι Καρπάθιοι του νησιού όσο και της διασποράς. Τα στοιχεία αυτά είναι τα εξής:

- Οι Χώροι Τέλεσης του γλεντιού είναι κοινοί σε όλες τις καρπαθιακές κοινότητες, ανάλογα πάντα με τη διαθεσιμότητά τους και τις συνθήκες πραγματοποίησης του κάθε γλεντιού [βλ.: [Ενότητα 4. υποενότητα i](#)].
- Η Χωροταξική Διάταξη στο καρπάθικο γλέντι εξαρτάται από τους χώρους και τις συνθήκες τέλεσης. Βασική αρχή είναι το τραπέζι των γλεντιστών/μερακλήδων να βρίσκεται στο κέντρο του γλεντικού δρωμένου. Τα όργανα τοποθετούνται, είτε πάνω σε τραπέζια που τα περικλείει η παρέα των γλεντιστών στα μεγάλα και πάνδημα γλέντια, είτε με την παρέα των γλεντιστών (μέσα / στην άκρη / δίπλα στην παρέα) στα οικογενειακά και στα παρεϊστικά γλέντια. Οι υπόλοιποι συμμετέχοντες του γλεντιού (νυμφευμένοι και ελεύθεροι

γάμους όπου ο ένας από τους δύο του ζευγαριού (γαμπρός ή νύφη) δεν κατάγεται από την Κάρπαθο. [βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 12^ο - Επιστολές / Τοποθετήσεις / Κοινοποιήσεις: Μαριγούλα Κρησιώτη**].

άντρες εκτός της παρέας των γλεντιστών, γυναίκες παντρεμένες και ελεύθερες, παιδιά, φιλοξενούμενοι και επισκέπτες) ανάλογα με τον ρόλο και την ιεραρχική τους θέση στην κοινότητα κάθονται γύρω από το τραπέζι των γλεντιστών σε τραπέζια, τάβλες, πεζούλια, αυλές, δώματα. Ο χορός αναπτύσσεται, είτε γύρω από το τραπέζι των γλεντιστών στα ολιγομελή γλέντια, είτε περικλείει και αρκετούς από τους συμμετέχοντες στο γλέντι που κάθονται γύρω από το τραπέζι των γλεντιστών στα μεγάλα κοινοτικά γλέντια.

- Οι Συμμετέχοντες στο καρπάθικο γλέντι ανάλογα με την κάθε περίπτωση είναι οι εξής: α) άντρες και γυναίκες που βοηθούν στην προετοιμασία του γλεντιού (π.χ. μάγειροι, καφετζήδες, γυναίκες που βοηθούν στην κουζίνα ή στο καφενείο, κ.ο.κ.)· β) άντρες γλεντιστές-μερακλήδες (σε πολύ συγκεκριμένες εθιμικές περιπτώσεις όπως ο γάμος μπορούν να συμμετέχουν γυναίκες και παιδιά)⁴ · γ) οργανοπαίκτες άντρες⁵ · δ) χορευτές/χορευτά'ες και χορεύτριες/χορεύτρες· ε) κεραστές και κεράστρες⁶ και στ) άντρες και γυναίκες ως συμμετοχικοί παρατηρητές.
- Η Παρέα των Γλεντιστών/Μερακλήδων είναι ο κύριος πυρήνας του καρπάθικου γλεντιού ειδικά στην φάση που το γλέντι είναι 'καϊστό', δηλαδή καθιστό. Η παρέα των γλεντιστών αποτελείται από άντρες συνήθως μεσήλικες και πάνω αλλά και νεότερους και ανάλογα πάντα με τις συνθήκες τέλεσης του γλεντιού. Γύρω τους μπορούν να κάθονται ή να στέκονται όρθιοι νεότεροι

---

⁴ Στην Όλυμπο και στο Διαφάνι οι γυναίκες (μόνο με το ρόλο στενού συγγενούς, όπως μητέρα, γιαγιά, θεία που προικίζει, και κατά τα νεότερα χρόνια, αδελφή) συμμετέχουν τραγουδιστικά με το να πουν μαντινάδες σε συγκεκριμένες περιστάσεις καθιστού γλεντιού, που είναι συγκεκριμένες εθιμικές φάσεις της γαμήλιας τελετής όπως: το ξεπόρτισμα γαμπρού/νύφης και το κέρασμα της νύφης. Από τα Σπόα και νοτιότερα γυναίκες αλλά και παιδιά έχουν εντονότερη παρουσία στην φάση του καθιστού γλεντιού σε περισσότερες εθιμικές περιστάσεις γλεντιών. Γυναίκες και παιδιά, συγγενείς αλλά και μέλη του ευρύτερου συγγενικού και φιλικού κύκλου μπορούν να τραγουδήσουν μαντινάδες σε εθιμικές εκδηλώσεις όπως τα «εφτά», ο αρραβώνας, η τελετή του γάμου (π.χ. στα Σπόα σε περιστάσεις όπως: ξεπόρτισμα των προικιών του γαμπρού, κέρασμα νύφης, ντύσιμο γαμπρού/νύφης, ξεπόρτισμα του γαμπρού και της νύφης, ξύπνημα αντρογόνου), οι οποίες συχνά δεν είναι αυτοστιγμεί συνθεμένες αλλά γραμμένες (χειρόγραφα, φυλλάδες, σε κινητό, tablet κ.ο.κ.) από πριν ειδικά για την περίπτωση. Από τα Σπόα και νοτιότερα, στο καθιστό γλέντι άλλων περιστάσεων (θρησκευτικά πανηγύρια, ονομαστικές εορτές, αυθόρμητα γλέντια σε πλαίσιο σπιτιού, καφενείου, ταβέρνας) οι γυναίκες συνηθίζουν να συμμετέχουν στον τραγουδιστικό διάλογο, εφόσον η παρέα των γλεντιστών/μερακλήδων τους απευθύνει τον λόγο.

Όσον αφορά τις πολιτιστικές παρουσιάσεις του στοιχείου τα τελευταία χρόνια (φεστιβάλ, παραστάσεις κ.ο.κ.) παρατηρείται το φαινόμενο να τραγουδούν μαντινάδες (με μικρόφωνο) και γυναίκες και να προβάλλονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

⁵ Στα Κάτω Χωριά (από το Απέρι και νοτιότερα) έχουν εμφανιστεί ελάχιστες γυναίκες, οι οποίες παίζουν όργανα σε μικρές κοινοτικές συγκεντρώσεις (παρεϊστικά γλέντια σε ταβέρνες ή καφενεία), χωρίς όμως αυτή η συνθήκη να είναι καθεστώς. Το φαινόμενο αυτό δεν παρατηρείται ακόμα σε πάνδημα γλέντια όπως τα θρησκευτικά πανηγύρια ή οι γάμοι.

⁶ Στην Όλυμπο και στο Διαφάνι οι γυναίκες συνηθίζεται να κερνούν στις οικογενειακές γιορτές (εύχησης, γάμους, εφτά, βαφτίσεις) και στις πάνδημες διασκεδάσεις μόνο όταν έχουν αρραβωνιάσει μέλος της οικογένειας ή έχουν κάνει γάμο μέσα στον χρόνο που πέρασε. Στα υπόλοιπα χωριά μπορούν να κεράσουν και σε άλλες περιστάσεις, πέρα από όσες προαναφέρθηκαν.

άντρες αλλά και γυναίκες που η παρουσία τους είναι αποδεκτή. Βασικό λόγο έχουν οι μεγαλύτερης ηλικίας και οι αξιότεροι γλεντιστές, όπως η κοινότητα τους αναγνωρίζει: οι 'πρωτομερακλήδες'.⁷ Ο τραγουδιστικός διάλογος αναπτύσσεται ανάλογα με τα 'θέματα' από την παρέα των γλεντιστών (στα Κάτω Χωριά μπορούν να συμμετέχουν περιστασιακά και γυναίκες) και πραγματοποιείται με αυτοσχέδιες αυτοστιγμεί συνθεμένες μαντινάδες σε ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο (σε περιπτώσεις γαμήλιων γλεντιών από το χωριό Σπόδα και νοτιότερα παρατηρούνται και προετοιμασμένες μαντινάδες, ειδικά από την πλευρά των γυναικών).⁸ Σημαντικό στοιχείο για την απρόσκοπτη πορεία του γλεντιού είναι η 'τάξη' που οφείλει να ακολουθεί η παρέα των γλεντιστών αλλά και οι υπόλοιποι συμμετέχοντες. Η 'τάξη' αφορά τον τρόπο και τη σειρά που διαρθρώνεται ο τραγουδιστικός διάλογος, τον σεβασμό στον λόγο και στην άποψη των πρωτομερακλήδων σε τυχόν παρεκτροπές της παρέας ή των υπολοίπων συμμετεχόντων και την μετάβαση από το ένα 'θέμα' στο άλλο μόνον εφόσον αναπτυχθεί το κάθε θέμα διεξοδικά από τους γλεντιστές. Δεν επιτρέπεται, δηλαδή, να διακόψει κάποιος ένα 'θέμα' εισάγοντας νέο θέμα άκαιρα και χωρίς να έχει ολοκληρωθεί η τραγουδιστική του επεξεργασία με μαντινάδες από τους συμμετέχοντες γλεντιστές.

- Τα Μουσικά Όργανα που χρησιμοποιούνται στο καρπάθικο γλέντι είναι η καρπάθικη λύρα, η καρπάθικη τσαμπούνα και το λαούτο με κοινές τις βασικές αρχές στον τρόπο παιξίματος και κουρδίσματός τους. Στα 'Κάτω Χωριά' χρησιμοποιείται και το βιολί [βλ.: [Ενότητα 4. υποενότητα ii](#)]. Στην τοπική ιδιωματική γλώσσα τα μουσικά όργανα αποκαλούνται 'όργανα' ή 'παιγνιά', ενώ όταν παίζουν η λύρα με την τσαμπούνα μαζί λέγονται 'λυροτσάμπουνα'.

---

⁷ Το «μερακλίκι» σε έναν άντρα θεωρείται χάρισμα και μεγάλο πλεονέκτημα για τη θέση του στην τοπική κοινότητα. Θα πρέπει να επισημανθεί, ότι το μερακλίκι δεν χαρακτηρίζει το σύνολο του αντρικού πληθυσμού, αλλά αυτούς που το έχουν αναπτύξει ή που δείχνουν έφεση στο να γίνουν μερακλήδες. Το μερακλίκι έχει διαβαθμίσεις αλλά και διαφορετικές εκφάνσεις και ποικίλλει ανάλογα με την προσωπικότητα, την δεξιότητα, τον χαρακτήρα, το ήθος και τα προσόντα (στιχουργικά και τραγουδιστικά) του κάθε γλεντιστή και με το πώς η παρουσία του «πρεπίζει» το γλέντι. Η αξία του κάθε μερακλή κρίνεται και ορίζεται από την κοινότητα και ειδικότερα από τις παρέες των γλεντιστών/μερακλήδων. Ο χαρακτηρισμός ενός ατόμου ως μερακλή, αποδίδεται από την κοινότητα ως τίτλος όχι μόνο για τις εξαιρετικές ποιητικές και τραγουδιστικές του ικανότητες, αλλά και για την ικανότητά του να συσπειρώνει και να ενδυναμώνει την παρέα, καθώς επίσης να συνεπαίρνει τον κόσμο που γλεντά, επιτελώντας έτσι έναν ρόλο αισθητικά και ποιοτικά ανώτερο απ' αυτόν του γλεντιστή [βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 6^{ος} -Προφορικές Μαρτυρίες: Ευμορφία Ι. Διακογεωργίου**].

⁸ Για την συμμετοχή των γυναικών στο καθιστό γλέντι, βλ.: [υποσημείωση Νο.4](#).

- Οι Οργανοπαικτες στο καρπάθικο γλέντι είναι: α) ο λυριστής, αυτός που παίζει καρπάθικη λύρα· β) ο τσαμπουνιέρης, αυτός που παίζει καρπάθικη τσαμπούνα· γ) ο λαουτιέρης, αυτός που παίζει λαούτο και δ) ο βιολιτζής, αυτός που παίζει βιολί. Στην τοπική ιδιωματική γλώσσα οι οργανοπαικτες αποκαλούνται 'όργανα', 'παιγνία' και 'παιγνιώτες', ενώ όταν παίζουν μαζί λυριστής με τσαμπουνιέρη, τους αποκαλούν 'λυροτσάμπουνα'. Πολύ συχνά οι οργανοπαικτες είναι παράλληλα και κατασκευαστές των οργάνων τους.⁹ [βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 5^ο - Οργανοπαικτες & Οργανοποιοί**].
- Το Τραγουδιστικό Ρεπερτόριο ενός γλεντιού δομείται ανάλογα με την συνθήκη για την οποία τελείται και με τη φάση στην οποία βρίσκεται. Μπορεί να περιλαμβάνει: α) εκκλησιαστικά τροπάρια¹⁰ και ανόργανα ιδιόμελα τραγούδια της τάβλας (θρησκευτικά πανηγύρια)¹¹ · β) συρματικά τραγούδια και μαντινάδες σε μέτρο ιαμβικού δεκαπεντασύλλαβου πάνω στους 'σκοπούς' που επιθυμούν οι γλεντιστές (καθιστό γλέντι)· γ) μαντινάδες στον 'Κάτω/Σιανό Χορό' και στον 'Πάνω Χορό'· δ) τραγούδια: της αγάπης, του Ζερβού Χορού, του Καλαματιανού Χορού και του Συρτού Νησιώτικου Χορού· ε) μαντινάδες σε ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο ή τραγούδια που λέγονται σε εθιμικές περιστάσεις (π.χ. γαμήλια, αποκριάτικα) και στ) μαντινάδες σε ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο που τραγουδιούνται περπατώντας κατά τις πατινάδες, οι οποίες κάποιες φορές αποτελούν προέκταση και επίλογο ενός γλεντιού.
- Οι Μουσικοί Σκοποί είναι οι μουσικές μελωδίες με τις οποίες τραγουδιούνται οι μαντινάδες κατά τη διάρκεια του καθιστού γλεντιού αλλά και σε άλλες, εθιμικές ή μη περιστάσεις, στις οποίες γίνεται χρήση δεκαπεντασύλλαβων μαντινάδων (πατινάδα, γάμος, Απόκριες, κ.α.). Οι μουσικοί σκοποί που χρησιμοποιούνται στο νησί υπολογίζονται πως ανέρχονται συνολικά στους 70-75 τον αριθμό. Κάθε κοινότητα, αλλά και κάθε γλεντιστής, χρησιμοποιεί κάποιους από

⁹ Σύμφωνα με τις μαρτυρίες από την επιτόπια έρευνα υπάρχουν χωριά που αναγνωρίζονται από όλους τους Καρπάθιους για την μακρά παράδοση που έχουν στην τεχνική, στην υφολογία παιχνιδιού και στην κατασκευή των τοπικών μουσικών οργάνων. Για παράδειγμα το χωριό Μεσοχώρι είναι γνωστό για τους λυράρηδες και τις τεχνικές παιχνιδιού αλλά και κατασκευής της καρπάθικης λύρας, ενώ το χωριό της Ολύμπου είναι αντίστοιχα γνωστό για τους τσαμπουνιέρηδες, για την τεχνική παιχνιδιού αλλά και κατασκευής της καρπάθικης τσαμπούνας. Αυτό βέβαια ως γεγονός δεν αποκλείει την ανάπτυξη αξιόλογων τεχνικών, υφολογίας παιχνιδιού και κατασκευής των τοπικών μουσικών οργάνων και στα υπόλοιπα χωριά.

¹⁰ Για παράδειγμα, στην Όλυμπο συναντάμε εκκλησιαστικά τροπάρια στα γλέντια θρησκευτικών πανηγυριών, γάμων και βαφτίσεων, ενώ στα Σπόα στα γλέντια βαφτίσεων.

¹¹ Τραγούδια της τάβλας τραγουδιούνται μόνο στην Όλυμπο και στο Διαφάνι σε γλέντια θρησκευτικών πανηγυριών, γάμων και βαφτίσεων.

αυτούς. Οι σκοποί διαφέρουν ως προς τον τρόπο που τραγουδιούνται και παίζονται, αλλά και ως προς τις ονομασίες τους ανά χωριό, έτσι ώστε ο ίδιος σκοπός, με μικρή διαφορά, να έχει διαφορετική ονομασία σε δύο χωριά (για παράδειγμα, ο 'σκοπός της νύχτας', όπως λέγεται στο Απέρι, που τραγουδιέται στο τέλος του γλεντιού, είναι 'ο σκοπός του φεγγού' της Ολύμπου, με πολύ μικρή διαφορά). Οι οργανοπαίκτες οφείλουν όχι μόνο να κατέχουν όλους τους σκοπούς, αλλά επιπλέον να γνωρίζουν και ποιοι συνηθίζονται σε κάθε χωριό ή ποιους προτιμάει ο κάθε γλεντιστής, έτσι ώστε και να μπορούν να τον βοηθήσουν όταν συνθέτει μαντινάδες, παίζοντάς του τον αγαπημένο του σκοπό. Με τον τρόπο αυτόν συμβάλλουν στην ανάπτυξη του κεφιού της παρέας των γλεντιστών και προάγουν την εξέλιξη του γλεντιού. Στον παραπάνω αριθμό σκοπών συμπεριλαμβάνονται και οι σκοποί που έχουν εισαχθεί από γειτονικές περιοχές (Κάσος, Ρόδος, δυτικά, νοτιοδυτικά και νότια παράλια Μικράς Ασίας, κ.α.) λόγω των ανταλλαγών, της πολιτισμικής ώσμωσης και των μουσικών δικτύων που είχαν αναπτύξει αλλά και αναπτύσσουν μεταξύ τους οι κοινότητες του νοτιοανατολικού Αιγαίου.¹²

- Οι Χοροί στο καρπάθικο γλέντι, εφόσον υπάρχει χορευτική του ανάπτυξη, χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες. Οι 'κύριοι χοροί' του γλεντιού είναι ο Σι'ανός ή Κάτω Χορός, ο Γονατιστός, ο Πάνω Χορός και η Σούστα. Ανάλογα με την εθιμική περίσταση υπάρχουν και 'εθιμικοί χοροί' όπως ο Αρκτηστής, ο Φουμιστός, το Πιπέρι, ο Καμουζελιάρικος ή Καμουζελιάρης και ο Σακελλάρης. Και τέλος είναι οι χοροί του τελειώματος του γλεντιού, των 'ξεξυλισμάτων', στους οποίους ανήκουν τα Κεφαλονίτικα, ο Ζερβός Χορός¹³, ο Αντιπατητής, το Πεντοζάλι, ο Κρητικός, ο Καλαματιανός και ο Νησιώτικος Συρτός.
- Το Χορευτικό Δρώμενο στο καρπάθικο γλέντι, εφόσον υπάρξει, διέπεται και αυτό από την τάξη και τους κανόνες του, όπως και το καθιστό γλέντι. Οι περισσότεροι χοροί είναι μικτοί (άντρες – γυναίκες) και ελάχιστοι είναι αποκλειστικά αντρικοί ή γυναικείοι. Οι χοροί στο γλέντι αναπτύσσονται σε μορφή 'Ανοικτού Κύκλου'¹⁴ και 'στήνονται' (αρχίζουν) από άντρες¹⁵. Οι

---

¹² βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 13^ο - Βιβλιογραφία:** Βασιλαράς 2015 και **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 12^ο - Επιστολές / Τοποθετήσεις / Κοινοποιήσεις: Μαριγούλα Κρησιώτη.**

¹³ Ανάλογα με τις υφολογικές ιδιαιτερότητες στο βηματικό μοτίβο ο ζερβός χορός διακρίνεται σε Ολυμπικό (κοινότητες Ολύμπου-Διαφανίου), Μεσοχωρίτικο (κοινότητες Σπύων-Μεσοχωρίου) και Κατωχωρίτικο (κοινότητες από το Απέρι και νοτιότερα).

¹⁴ Μοναδική εξαίρεση αποτελεί ο «Αρκτηστής», αντρικός ζευγαρωτός-αντικρουστός χορός που χορεύεται στις κοινότητες Ολύμπου-Διαφανίου το πρωί μετά την γαμήλια τελετή.

¹⁵ Η έναρξη του χορευτικού δρώμενου από άντρες σε Όλυμπο-Διαφάνι, Σπόα, Μεσοχώρι είναι αρχή απαράβατη τουλάχιστον έως την περίοδο σύνταξης του φακέλου (Αύγουστος 2018). Στα Κάτω Χωριά

αντρικοί χορευτικοί ρόλοι είναι: α) ο κάβος, ο πρώτος άντρας του χορού, αυτός που 'φαίνεται' περισσότερο και είναι καινοτόμος και δημιουργικός στον χορό· β) το τιμόνι ή όσω (γ)ύρος, ο τελευταίος άντρας του χορού, που οφείλει να έχει εποπτεία του κύκλου του χορού ώστε αυτός να αναπτύσσεται αρμονικά· γ) ο αρχηγός της 'Μεριάς ή Μερέας', ο άντρας χορευτής μιας ή περισσοτέρων γυναικών, τις οποίες συνοδεύει και βρίσκεται μαζί τους, ως ιδιαίτερο 'τμήμα' στο ενδιάμεσο του κύκλου του χορού, είναι δε συνυπεύθυνος για τη χρονική εξέλιξη του χορού, συγκεκριμένα, περιμένει υπομονετικά πότε να φθάσει στο τέλος για να μπορέσει και αυτός να «κόψει» μαζί με τις χορεύτριες του και να πιάσει στον κάβο, να γίνει δηλαδή και αυτός με τη σειρά του ο αρχηγός του χορού· δ) ο 'από μέσα χορευτής', ο άντρας της πρώτης μεριάς/μερέας, ο οποίος ουσιαστικά είναι αυτός που ρυθμίζει και συγκρατεί την εξέλιξη του χορού διευκολύνοντας τον κάβο με τις χορεύτριες του. Οι γυναικείοι ρόλοι είναι: α) η 'από μέσα χορεύτρια/χορεύτρα', η πρώτη από τις χορεύτριες της κάθε μερέας και β) η 'από μέσα της από μέσα χορεύτριας/χορεύτρας', η δεύτερη χορεύτρια της μερέας, η οποία διευκολύνει και στηρίζει πάντα την πρώτη χορεύτρια.

- Ο Μουσικός, Τραγουδιστικός και Χορευτικός Τρόπος του καρπάθικου γλεντιού παρουσιάζει ενιαίο κορμό με: α) συγκεκριμένους μουσικούς τρόπους (κλίμακες) και ρυθμούς· β) σταθερή τονική υφολογία που συνηθίζεται στα αντρικά και στα γυναικεία (όποτε και όπου υπάρχουν) τραγουδήματα, η οποία είναι αλληλένδετη με τα κουρδίσματα των οργάνων αλλά και τις κλιματολογικές συνθήκες· γ) τραγουδιστική και χορευτική ιεραρχία και τάξη και δ) τρόπους ανάπτυξης του τραγουδήματος (χρήση της αντιφωνικής πρακτικής – κάποιος τραγουδάει και κάποιος άλλοι ανταποκρίνονται).
- Οι Συμμετοχικοί Παρατηρητές είναι άντρες αλλά ως επί το πλείστον γυναίκες που κάθονται ή στέκονται και παρακολουθούν την ανάπτυξη κάθε γλεντιού. Ο ρόλος τους είναι πολύ σημαντικός, γιατί είναι αυτές/αυτοί που μετά τη λήξη του γλεντιού αναλαμβάνουν να διαδώσουν στην κοινότητα τα νέα για το γλέντι, όπως, για παράδειγμα, ποιοι συμμετείχαν στο καθιστό γλέντι και ποια θέματα ανέπτυξαν, μαντινάδες που προκάλεσαν επαίνους ή αρνητικά σχόλια,

---

αρκετά συχνά τον χορό μπορούν να στήσουν και γυναίκες, οι οποίες να βρίσκονται σε 'αντρικές' θέσεις όπως ο κάβος, το τιμόνι, ο από μέσα χορευτής.

κατακριτέες συμπεριφορές, κ.ο.κ. Με τον τρόπο αυτό μεταδίδονται αλλά και διατηρούνται στη συλλογική μνήμη τα γλεντικά γεγονότα.

vi. Μετασχηματισμοί του Καρπάθικου Γλεντιού

Οι μετασχηματισμοί του καρπάθικου γλεντιού είναι φαινόμενο αναμενόμενο καθ' όλη τη διαδρομή του στοιχείου στον χρόνο. Οι μετασχηματισμοί οφείλονται στις αλλαγές συνθηκών (κοινωνικές, ιστορικές, πολιτικές, οικονομικές, επικοινωνιακές, κλιματολογικές, πολιτισμικές) σε συνδυασμό με την γεωγραφική θέση και την γεωμορφολογική δομή της κάθε καρπαθιακής κοινότητας ή ομάδας, καθώς και με την δυνατότητά της να δέχεται και να ενσωματώνει εξωτερικά ερεθίσματα. Στην περίπτωση του καρπάθικου γλεντιού παρατηρούνται οι εξής συνθήκες:

- Η γεωγραφική θέση της Καρπάθου, η γεωμορφολογία της και οι κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν επηρεάζουν την συχνότητα μετακίνησης και επικοινωνίας των κατοίκων και στο ίδιο το νησί αλλά και με τους εκτός νησιού πληθυσμούς. Το γεγονός αυτό επηρεάζει την εισαγωγή και την αφομοίωση νεωτερικών πολιτισμικών στοιχείων τόσο στο γλέντι, όσο και σε άλλες εκφάνσεις της ζωής των Καρπαθίων.

Η Κάρπαθος βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο της ελληνικής επικράτειας και λόγω της θέσης της ανήκει στην ακριτική νησιωτική ζώνη, με έως σήμερα δυσκολίες πρόσβασης (αραιά δρομολόγια, ακριβό κόστος μετακίνησης, μεγάλη διάρκεια ταξιδιού). Προσιτές περιοχές πρόσβασης προς αλλά και από το νησί είναι τα νησιά της Κάσου και της Κρήτης (για τα χωριά από το Μεσοχώρι και νοτιότερα) και της Ρόδου (για τα χωριά από το Μεσοχώρι και βορειότερα). Στο ίδιο το νησί οι εσωτερικές μετακινήσεις έχουν και αυτές τη δυσκολία τους. Τα Πάνω Χωριά (Όλυμπος, Διαφάνι, Σπόα, Μεσοχώρι) έχουν μεταξύ τους σχετικά συχνή επικοινωνία ανάλογα με τις σχέσεις και τις ανάγκες τους, όμως ακόμα και σήμερα λόγω της γεωμορφολογίας και των κλιματολογικών συνθηκών που επικρατούν υπάρχει δυσκολία στην οδική σύνδεσή τους με τα Κάτω Χωριά. Ο δρόμος που τα συνδέει είναι δύσκολος και μακρύς ακόμα και μετά την ασφαλιτοστρωσή του, η οποία ολοκληρώθηκε μόλις το 2012. Είναι και αυτός ένας παράγοντας που εξηγεί τη σχετική απομόνωση των βόρειων χωριών, και ιδιαίτερα της ορεινής Ολύμπου, από την υπόλοιπη Κάρπαθο, και τη συνακόλουθη διατήρηση μιας αυστηρότερης και συντηρητικότερης δομής στο γλέντι της, με λιγότερα νεωτερικά στοιχεία, σε σύγκριση με τα άλλα χωριά.

- Παρά τις προαναφερθείσες δυσκολίες επικοινωνίας ανάμεσα στα χωριά, οι κάτοικοί τους ανέκαθεν συνεργάστηκαν σε κοινωνικό, οικονομικό, διοικητικό και πολιτισμικό επίπεδο. Απαραίτητες ήταν οι εμπορικές ανταλλαγές και συχνή η μετακίνηση, εποχική ή μόνιμη, ατόμων και ομάδων από το ένα χωριό στο άλλο για εργασία (για παράδειγμα, ομάδες μαραγκών και οικοδόμων από την Όλυμπο στα Πηγάδια ή σε άλλα χωριά, για παροχή σχετικών υπηρεσιών). Τέτοιες μετακινήσεις συχνά οδηγούσαν σε φιλίες, κουμπαριές και γάμους, με τις συνεπακόλουθες ανταλλαγές πολιτισμικών στοιχείων που έφεραν μαζί τους [βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 6^{ος} - Προφορικές Μαρτυρίες: Ευμορφία Ι. Διακογεωργίου**]. Επιπλέον, τα μεγάλα παγκαρπαθιακά πανηγύρια, όπως της Κοιμήσεως της Παναγίας στην Όλυμπο, της Παναγίας της Βρυσιανής στο Μεσοχώρι, της Κοιμήσεως της Παναγίας (του Βράχου) στις Μενετές, του Άη Γιαννιού στην Βρουκούντα, ανέκαθεν συγκέντρωναν μεγάλο αριθμό προσκυνητών από όλα τα χωριά της Καρπάθου, και αποτελούσαν ευκαιρίες για επικοινωνία μεταξύ γλεντιστών και μουσικών. Άφθονες είναι οι μαρτυρίες Καρπαθίων γλεντιστών και μουσικών που αναφέρουν επισκέψεις τους σε άλλα χωριά με την ευκαιρία γάμων, βαπτίσεων ή θρησκευτικών πανηγυριών, την εκεί φιλοξενία καθώς και τη δυνατότητα που τους δόθηκε να εξοικειωθούν με σκοπούς ή μουσικά όργανα του τόπου υποδοχής τους.¹⁶ Κατ' αυτόν τον τρόπο, μουσικά όργανα, χοροί και κυρίως σκοποί, κυκλοφορούσαν ανάμεσα στα χωριά, επαναπροσδιορίζονταν, μετασχηματίζονταν και αναβαπτιζόνταν ανάλογα, παίρνοντας συχνά το όνομα του ανθρώπου που τους εισήγαγε, και παγιωνόμενοι ως ατομικοί και οικογενειακοί σκοποί της κάθε κοινότητας. Υπάρχουν σκοποί που αναγνωρίζονται σε παγκαρπαθιακό επίπεδο με το όνομα ενός χωριού, όπως «σποϊτικός», «βολαδιώτικος», «οθειτικός», «ολυμπίτικος», «απερίτικός», κ.λπ. Στο πλαίσιο του ίδιου του χωριού από όπου θεωρείται ότι προήλθαν, όμως, δεν έχουν αυτή την ονομασία, αλλά κάποια άλλη, ή καμμία.¹⁷ Τα στοιχεία αυτά μαρτυρούν τις μακρόχρονες μουσικοχορευτικές ανταλλαγές και ωσμώσεις που οδήγησαν στην σμίλευση του στοιχείου, το οποίο Καρπάθιοι αλλά και μη Καρπάθιοι αναγνωρίζουν ως

¹⁶ βλ. σχετικά: α) **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 12^ο - Επιστολές / Τοποθετήσεις / Κοινοποιήσεις: π. Κωνσταντίνος Χαλκιάς †, π. Ιωάννης Διακογεωργίου, Μανώλης Γ. Μάλτας, Μαρτινούλα Κρητσιώτη, β) **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 3^{ος} - Γραπτές Μαρτυρίες: Νικόλαος Ι. Παυλίδης † και γ) **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 6^{ος} – Προφορικές Μαρτυρίες: Ευμορφία Ι. Διακογεωργίου και Γεώργιος Θ. Δήμαρχος.******

¹⁷ βλ.: σχετικά: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 12^ο - Επιστολές / Τοποθετήσεις / Κοινοποιήσεις: Μαρτινούλα Κρητσιώτη.**

χαρακτηριστικό της καρπαθιακής τοπικής ταυτότητας: του καρπάθικου γλεντιού.

- Η σταδιακή ερήμωση των τοπικών κοινοτήτων, η γήρανση του πληθυσμού στο νησί της Καρπάθου και η εσωτερική και η εξωτερική μετανάστευση των Καρπαθίων (πολλοί Καρπάθιοι διαμένουν τουλάχιστον δέκα μήνες του έτους εκτός Καρπάθου) είναι σημαντικές αιτίες μετασχηματισμού του γλεντιού. Στο νησί της Καρπάθου δέκα μήνες τον χρόνο, δηλαδή όλους τους μήνες πλην του καλοκαιριού, παρατηρείται συχνά αδυναμία σύστασης γλεντικής παρέας, (έλλειψη γλεντιστών ή οργανοπαικτών), με αποτέλεσμα τα γλέντια να μειώνονται. Αυτές οι συνθήκες επιφέρουν μετασχηματισμούς στη δυνατότητα και στους τρόπους μεταβίβασης του γλεντιού στις νεότερες γενιές. Οι νεότεροι Καρπάθιοι (συνήθως εσωτερικοί ή εξωτερικοί μετανάστες δεύτερης και τρίτης γενιάς) μαθαίνουν τον καρπάθικο γλεντικό τρόπο όχι τόσο από την καθημερινή και άμεση κοινοτική συναναστροφή στον τόπο τους όπως παλαιότερα, αλλά μέσω των πολιτιστικών συλλόγων, του διαδικτύου και της δισκογραφίας. Επιπλέον, ο μεταναστευτικός και διασπορικός πληθυσμός μαθαίνει να ζει, να εκφράζεται και να διασκεδάζει με τις συνθήκες που επικρατούν στους τόπους μόνιμης διαμονής του. Ως αποτέλεσμα, παρατηρείται η εισαγωγή νέων στοιχείων στο καρπάθικο γλέντι, τα οποία το μετασχηματίζουν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να είναι λειτουργικό στον τόπο όπου διαμένει και αναπτύσσεται η κάθε καρπαθιακή διασπορική κοινότητα.
- Το καρπάθικο γλέντι αποτελούσε παλαιότερα μία σημαντική δραστηριότητα γνωριμίας και επικοινωνίας ανάμεσα στα δύο φύλα με στόχο την αλληλογνωριμία και τη σύναψη γάμων. Η σταδιακή εγκατάλειψη της ενδογαμίας αλλά και η ανάπτυξη νέων τρόπων γνωριμίας και επικοινωνίας των νεαρών Καρπαθίων περιορίζει τη λειτουργικότητα του γλεντιού σε αυτόν τον τομέα. Εξάλλου, η σταδιακή εγκατάλειψη της παλαιότερα προτιμώμενης ενδογαμίας, δηλαδή της σύναψης γάμων στους οποίους γαμπρός και νύφη κατάγονταν από το ίδιο χωριό ή από την Κάρπαθο, επιφέρει τόσο την εισαγωγή νέων γλεντικών τρόπων από άλλες περιοχές της Ελλάδος όσο και την σταδιακή υποχώρηση του καρπάθικου γλεντιού ως μοναδικού τρόπου γλεντικής έκφρασης και επικοινωνίας των Καρπαθίων. Αλλά και οι μεικτοί διακαρπαθιακοί γάμοι, στους οποίους γαμπρός και νύφη κατάγονται από διαφορετικά χωριά του νησιού, αποτελούν αφορμές ανταλλαγής μουσικών και χορευτικών στοιχείων, καθώς και εθίμων, ανάμεσα στις διάφορες

καρπαθιακές κοινότητες, με τις συνακόλουθες αλλαγές και ωσμώσεις που επιφέρουν.

- Μεγάλο ρόλο στους μετασχηματισμούς του καρπάθικου γλεντιού έχει παίξει η μεταφορά του από τα σπίτια στα «μέγαρα», μεγάλες αίθουσες διασκέδασης που ανήκουν στις κατά τόπους κοινότητες ή εκκλησίες του νησιού. Πριν από το 1960-1970 τα γαμήλια γλέντια λάμβαναν χώρα στα σπίτια των κατοίκων, με περιορισμένον αριθμό συμμετεχόντων και με τη δυνατότητα μεγαλύτερου ελέγχου των συνθηκών της τραγουδιστικής επικοινωνίας (ησυχία, τάξη, σεβασμός στην ιεραρχία κ.λπ.). Στα μέγαρα σήμερα, ο θόρυβος και η πολυκοσμία υπονομεύουν την τάξη του γλεντιού και τη δυνατότητα ανταλλαγής μαντινάδων, με αποτέλεσμα να ατονεί το καθιστό γλέντι. Στις περιπτώσεις που συνεχίζεται, έχουμε το φαινόμενο των μονολόγων με μαντινάδες, συχνά πολύστιχων, προετοιμασμένων από πριν, που οι συνθέτες τους, συχνά γυναίκες, διαβάζουν από τις «φυλλάδες» ή από κινητά και tablets, στην προσπάθειά τους να αποτίσουν τον οφειλόμενο φόρο τιμής στους νεόνυμφους και στις οικογένειές τους. Έτσι, ιδιαίτερα στα Κάτω Χωριά και σε κοινότητες της διασποράς, στον γάμο το διαλογικό γλέντι μεταφέρεται στο στόλισμα του γαμπρού και της νύφης, το οποίο ενισχύεται γλεντικά. Στο πανηγύρι, το γλέντι ξεκινά από την τάβλα του φαγητού, μετά η παρέα των γλεντιστών επισκέπτεται, όπως παλιά, τα γειτονικά σπίτια του εορταζόμενου Αγίου ή τα καφενεία, και τέλος επιστρέφει στον κοινό χώρο της γιορτής για τη χορευτική δραστηριότητα. Όσο για τους γάμους Καρπαθίων εκτός του νησιού, σε αστικά περιβάλλοντα, η γαμήλια δεξίωση συχνά αναλαμβάνεται από κέντρα διασκέδασης ή ξενοδοχεία, με τη χρήση ορχηστρών και ίσως, με κάποια συμμετοχή παραδοσιακών μουσικών που παίζουν καρπάθικους σκοπούς για τον χορό.
- Η επίδραση από γειτονικά μουσικά δίκτυα μέσω των σχέσεων και των ανταλλαγών μεταξύ μουσικών και γλεντιστών είναι πάντα μία σημαντική αιτία μετασχηματισμού σε κάθε μουσική, τραγουδιστική και χορευτική έκφραση. Την τελευταία εικοσαετία, πέραν της άμεσης φυσικής επαφής αναπτύσσονται και δίκτυα απρόσωπης και μαζικής προβολής μουσικών, τραγουδιστικών και χορευτικών προτύπων μέσα από τη δισκογραφία, τις μουσικοχορευτικές τηλεοπτικές εκπομπές, τις μουσικές ραδιοφωνικές εκπομπές, τα κοινωνικά διαδικτυακά μέσα με τις αναρτήσεις βιντεοσκοπημένων γλεντικών δρωμένων και σκηνοθετημένων παραστάσεων, τις μαγνητοσκοπημένες

μουσικοχορευτικές παρουσιάσεις και τα σεμινάρια. Οι νέοι αυτοί τρόποι μεταβίβασης της γνώσης για το γλέντι αλλά και της διασύνδεσης των Καρπαθίων μεταξύ τους μέσα από τον σχεσιακό χώρο του διαδικτύου που το προβάλλει, είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς στους νέους και χρήσιμοι στους Καρπάθιους της διασποράς, που βρίσκονται μακριά από τους τόπους καταγωγής τους. Σε τέτοιες περιπτώσεις έχουμε μετασχηματισμό στους τρόπους και στην ένταση μετάδοσης των νέων στοιχείων που αφορούν το καρπάθικο γλέντι.

- Η εισαγωγή ντόπιων ή ξένων ορχηστρών (κρητικών, νησιώτικων, λαϊκο-ρεμπέτικων) που συχνά περιλαμβάνουν όργανα και πέραν των τοπικών (κρητική λύρα, κιθάρα, μπουζούκι, μπάσο, αρμόνιο, drums, τουμπελέκι, κ.ο.κ.), και παίζουν, μεταξύ άλλων, πάνω χορό και καλαματιανά, καθώς και η χρήση djs και η σταδιακή προτίμηση (ειδικά στα Κάτω Χωριά και στη Διασπορά) διαφορετικού ρεπερτορίου διασκέδασης σε γλέντια και χοροεσπερίδες είναι σημαντική συνθήκη μετασχηματισμού για το καρπάθικο γλέντι με σοβαρές επιπτώσεις στην κοινωνικοποίηση των νέων Καρπαθίων ως προς τους ρόλους του φύλου, τις αξίες της συλλογικότητας και τα κοινά αισθητικά στοιχεία και βιώματα της καρπαθιακής ταυτότητας. Η επέκταση της ορχήστρας και στα κοινοτικά πανηγύρια στα Κάτω Χωριά συχνά οδηγεί σε συσπείρωση των μεγαλύτερων σε ηλικία ανδρών σε καφενεία ή σε σπιτία, όπου λαμβάνει χώρα το καθιστό γλέντι, ενώ οι νεότεροι με την ορχήστρα συγκεντρώνονται στον κοινό χώρο του πανηγυριού για τον χορό. Έτσι, όμως, υπονομεύεται η δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ των γενεών και διακόπτεται η μεταβίβαση του στοιχείου, ενώ η αισθητική καλλιέργεια των νεότερων στους ήχους (στις δοξαριές της λύρας, στις πιαυλές της τσαμπούνας, στον ρυθμικό ήχο των κουδουνιών του δοξαριού, στις μαντινάδες), στις στάσεις και στις κινήσεις του σώματος, με τις οποίες είναι αυτά τα στοιχεία συνδεδεμένα, δεν υφίσταται πλέον.

Τα αποτελέσματα είναι τα εξής: α) η σταδιακή αλλαγή στον τρόπο της γλεντικής κοινοτικής έκφρασης με εγκατάλειψη του καθιστού διαλογικού γλεντιού και πρόταξη της χορευτικής του φάσης· β) εισαγωγή νέων προς το τοπικό ηχόχρωμα μουσικών οργάνων (αρμόνιο & synthesizer, ηλεκτρική κιθάρα & μπάσο, μπουζούκι, τουμπελέκι & drums)· και γ) τελικά, η δυσκολότερη διαδικασία μεταβίβασης των τρόπων και των αξιών της κοινότητας που εκφράζονται μέσα από το γλέντι. Σε αντίστιξη προς αυτή την

εικόνα, η οποία συχνά - όχι γενικά, όμως - παρουσιάζεται στα Κάτω Χωριά, πρέπει να σημειώσουμε ότι τα Πάνω Χωριά της Καρπάθου ακόμη διατηρούν το διαλογικό κοινοτικό γλέντι με τα τοπικά όργανα στις εθιμικές εκδηλώσεις τους στον κύκλο της ζωής και στον κύκλο του χρόνου.

- Οι ιδιαίτερες κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες στα επιμέρους χωριά της Καρπάθου πρέπει να ληφθούν υπ' όψη εάν θέλουμε να ερμηνεύσουμε την κατά τόπους διαφορετική ανάπτυξη και τον χαρακτήρα του καρπάθικου γλεντιού. Τα Κάτω Χωριά εκτέθηκαν ενωρίτερα στις επιρροές της υπερπόντιας μετανάστευσης, με το επακόλουθο του εκχρηματισμού της οικονομίας τους, της αστικοποίησης και της εισαγωγής της νεωτερικότητας στον τρόπο ζωής των κατοίκων τους. Εδώ, λοιπόν, βλέπουμε να εισβάλλουν στο γλέντι τα νέα ήθη που προαναφέρθηκαν και να μετασχηματίζεται το ενιαίο πλήρες γλέντι με τη διάσπασή του σε καθιστό (διαλογικό) γλέντι, που τελείται σε καφενεία ή σε σπίτια, και σε χορό, που τελείται σε μέγαρα, πλατείες και χοροστάσια με την εισαγωγή ορχήστρας. Στα χωριά αυτά, γενικά, σήμερα το καθιστό γλέντι αναπτύσσεται πιο ελεύθερα από ό,τι στο παρελθόν, και βέβαια πιο ελεύθερα από ό,τι στα Πάνω Χωριά. Υπάρχει μεγαλύτερη ανοχή από την ομάδα στην προσπάθεια νέων σε ηλικία γλεντιστών να αναμιχθούν στο γλέντι ενωρίτερα από ό,τι επέβαλλε ο κανόνας της ηλικιακής ιεραρχίας κατά το παρελθόν, ενώ κάποια ατοπήματα νέων, όπως είναι η διακοπή ενός θέματος και η εισαγωγή άλλου, γίνονται αποδεκτά πιο εύκολα και χωρίς την τιμωρία (με τη μορφή επικριτικής μαντινάδας) που θα επέφεραν παλιότερα. Μάλλον θα πρέπει να ερμηνεύσει κανείς αυτή τη ελαστικότητα αφενός ως ενδεικτική της χαλάρωσης της ηλικιακής ιεραρχίας και αφετέρου ως μια προσπάθεια προσέλκυσης και μύησης των νέων στο πλαίσιο του διαλόγου του καρπάθικου γλεντιού - μύησης που δεν είναι καθόλου εύκολη στις σημερινές συνθήκες κοινωνικοποίησής τους στα παγκοσμιοποιημένα περιβάλλοντα όπου ζουν.
- Μία άλλη επίπτωση της ενωρίτερης και εντονότερης διάχυσης στοιχείων της νεωτερικότητας στα Κάτω Χωριά της Καρπάθου συνδέεται με τον πιο διευρυμένο και ενεργητικό ρόλο των γυναικών στο δημόσιο γλέντι στα χωριά αυτά σε σχέση με τα Πάνω Χωριά, και ιδιαίτερα με την Όλυμπο και το Διαφάνι. Στα Κάτω Χωριά είναι σήμερα συνηθισμένο να λένε μαντινάδες οι γυναίκες στα καθιστά γλέντια του κύκλου του χρόνου και του κύκλου της ζωής, και μάλιστα συχνά από «φυλλάδες», στις οποίες τις έχουν ήδη προετοιμάσει. Αυτό δεν συνέβαινε παλαιότερα, και κατακρίνεται συχνά από Ολυμπίτες

γλεντιστές, που το θεωρούν ως ανάρμοστη γυναικεία συμπεριφορά. Στα δικά τους γλέντια οι γυναίκες δεν αναμιγνύονται τραγουδιστικά, παρά μόνον ως μητέρες που ξεπροβοδίζουν τα παιδιά τους στον γάμο ή ως κοντινές συγγενείς που τραγουδούν στη νύφη που τους κερνά στο τραπέζι μετά τη στέψη. Είναι όμως ενδιαφέρον ότι στα άλλα χωριά της βόρειας ζώνης, Σπόα και Μεσοχώρι, οι γυναίκες τραγουδούν και λένε μαντινάδες στα δημόσια και στα οικογενειακά τους γλέντια. Όσον αφορά στις Ολυμπίτισσες, οι οποίες διακρίνονται από τις άλλες Καρπαθίες και μέσω της παραδοσιακής ενδυμασίας, του καβαϊού των ενηλίκων και του σακκοφούστανου των νεαρών γυναικών, που συστηματικά φορούν, πρέπει να σημειωθεί ότι η ενδυμασία αυτή λειτουργεί ως σύμβολο-κλειδί της ομάδας τους και του πολιτισμού της, και προβάλλεται δυναμικά ως στοιχείο μοναδικότητας και πολιτισμικής υπεροχής από τους Ολυμπίτες. Η αμετάβλητη, ιδανικά, συμπεριφορά των Ολυμπιτισσών στο γλέντι, με την αποχή τους από την εκφορά μαντινάδων στον δημόσιο χώρο, αντισταθμίζεται από τη συμμετοχή των νέων Ολυμπιτισσών σε πολιτιστικά μουσικοχορευτικά δρώμενα (παραστάσεις, φεστιβάλ) με την παραδοσιακή ενδυμασία, αλλά με ρόλο ενεργητικό, ως χορεύτριες και ως τραγουδίστριες ακόμη, στοιχείο που μαρτυρεί κάποιον μετασχηματισμό στις έμφυλες πρακτικές του γλεντιού και για τις Ολυμπίτισσες.

- Η ενιαία κρατική εκπαίδευση συμβάλλει στην ομογενοποίηση του τοπικού γλωσσικού ιδιώματος και της τοπικής ποιητικής έκφρασης με αποτέλεσμα να μετασχηματίζει δύο βασικά στοιχεία του καρπάθικου γλεντιού, την ντοπιολαλιά και τον τρόπο δημιουργίας της μαντινάδας. Ως αντίδραση σε αυτή την συνθήκη μετασχηματισμού παρατηρείται παράλληλα από νεαρούς αλλά και μεσήλικες Καρπάθιους η αναζήτηση, η γνώση και η χρήση των παλαιών τρόπων λεκτικής έκφρασης και ποιητικής δημιουργίας.¹⁸
- Η τηλεόραση και το διαδίκτυο είναι ένας γρήγορος και προσιτός τρόπος διασκέδασης. Η συγκεκριμένη συνθήκη μετασχηματίζει τον τρόπο μετάδοσης του καρπάθικου γλεντιού και επιτρέπει την εισαγωγή ξένων προς αυτό γλεντικών δομών και στοιχείων. Παράλληλα, δημιουργεί προϋποθέσεις σταδιακής μείωσης στη συχνότητα τέλεσής του, εφόσον πλέον δεν αποτελεί τον μοναδικό τρόπο ψυχαγωγίας και διασκέδασης των μελών μίας καρπαθιακής κοινότητας.

---

¹⁸ βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 6^{ος} - Προφορικές Μαρτυρίες: Νικόλαος Κ. Παραγυιός.**

- Η ανάπτυξη του τουρισμού δημιουργεί συνθήκες για αναγωγή του καρπάθικου γλεντιού σε στοιχείο τουριστικής προσέλκυσης. Σε αυτό το πλαίσιο το γλέντι προβάλλεται ως ένα εύληπτο και χαρούμενο προϊόν διασκέδασης προς θέαση και τέρψη των ξένων παρατηρητών του. Ο τουρισμός επίσης είναι ένα διαρκώς αυξανόμενο πεδίο επαγγελματικής ενασχόλησης των Καρπαθίων με αποτέλεσμα την αλλαγή των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών στο νησί. Ως αποτέλεσμα παρατηρείται η μειωμένη δυνατότητα συμμετοχής των ντόπιων στα γλέντια που πραγματοποιούνται, ειδικά κατά την καλοκαιρινή τουριστική περίοδο. Τότε, οι ντόπιοι αλλά και οι εσωτερικοί μετανάστες Καρπάθιοι που διατηρούν τουριστικές επιχειρήσεις στο νησί, συχνά δεν μπορούν να συμμετάσχουν στα γλέντια και στα πανηγύρια, αφού αυτή είναι η κύρια περίοδος εσόδων γι' αυτούς.
- Σημαντική συνθήκη μετασχηματισμού είναι η αναγωγή του στοιχείου από ζωντανή έκφραση των μελών μίας κοινότητας σε σκηνοθετημένη πολιτιστική παράσταση. Η πρακτική αυτή ακολουθείται συχνά από τους πολιτιστικούς συλλόγους σε επισκέψεις επισήμων, τηλεοπτικές παρουσιάσεις, μουσικοχορευτικές παραστάσεις, φεστιβάλ. Αν και ως πρακτική βοηθάει στην μετάδοση του γλεντιού, παράλληλα όμως δημιουργεί προϋποθέσεις ομογενοποίησής του, υπονομεύοντας με αυτόν τον τρόπο τον χαρακτήρα του ως κοινοτικής διαλογικής έκφρασης.
- Η ανάπτυξη της δισκογραφίας, των οπτικοακουστικών κοινοποιήσεων στα κοινωνικά μέσα δικτύωσης, των μουσικοχορευτικών σεμιναρίων και της επιστημονικής ή ερασιτεχνικής έρευνας που αφορά το γλέντι επιφέρει μετασχηματισμούς και ως προς τη θέαση αλλά και ως προς την κριτική του. Παλαιότερα το γλέντι και οι συντελεστές του δρούσαν και ανατροφοδοτούνταν από την τοπική κοινή γνώμη, η οποία και γνώριζε τη διαδικασία, τη σημασία και τους συντελεστές του γλεντιού. Τις τελευταίες δεκαετίες με την ανάπτυξη των παραπάνω συνθηκών εισβάλλουν εξωτερικές θεάσεις και κριτικές 'καταξίωσης ή απαξίωσης'¹⁹ για τα κατά τόπους γλέντια στην Κάρπαθο αλλά και για μεμονωμένους συντελεστές τους. Οι θεάσεις αυτές και οι κριτικές εκφράζονται συνήθως σε ποικίλα και διαφορετικά

¹⁹ Καταξίωση ή απαξίωση με βάση τον αριθμό: α) αναρτημένων videos υπολογίζοντας των αριθμό likes, views, αναρτήσεων, κοινοποιήσεων, σχολίων· β) ερευνητικών μελετών ή αποστολών· γ) δισκογραφικών παραγωγών· δ) φωτογραφικών αρχείων και εθνογραφικών ντοκιμαντέρ· ε) μουσικοχορευτικών παραστάσεων και σεμιναρίων.

πλαίσια ²⁰ και συχνά εξυπηρετούν στρατηγικές τοπικής και πολιτιστικής (προβολή και προώθηση εκδόσεων, επιμορφωτικές δραστηριότητες, πολιτιστικά προϊόντα) διαχείρισης.

---

²⁰ Το internet και τα κοινωνικά δίκτυα με τους ανά τον κόσμο χρήστες τους (επώνυμους και ανώνυμους, μεγάλους και μικρούς), οι απανταχού πολιτιστικοί σύλλογοι με τους μαθητές τους, ο χώρος της 'παράδοσης' ως πολιτιστική ενασχόληση ή ως προϊόν διασκέδασης και επιμόρφωσης για τους ενδιαφερόμενους κ.ο.κ.

4. Χώρος/εγκαταστάσεις και εξοπλισμός που συνδέονται με την επιτέλεση/ άσκηση του στοιχείου Α.Π.Κ.

i. Χώροι Τέλεσης Καρπάθικου Γλεντιού

Το καρπάθικο γλέντι, ανάλογα με την περίπτωση για την οποία θα στηθεί ή θα προκύψει, μπορεί να αναπτυχθεί:

- στον αύλειο χώρο εκκλησιών,
- σε πλατείες, πλατώματα δρόμων, στενά και πεζούλες,
- σε χοροστάσια, άλωνες, εξοχές,
- σε εκκλησιαστικά ή κοινοτικά μέγαρα και σάλες,
- σε καφενεία, ταβέρνες, εστιατόρια, diners,
- σε αυλές και στο εσωτερικό σπιτιών και
- γενικότερα σε χώρους που μπορεί να υπάρξει συνάθροιση (λιμάνια, σταθμοί, πλοία, αεροπλάνα, καΐκια, κ.ο.κ.).

ii. Υλική Υποδομή του Καρπάθικου Γλεντιού

Η υλική υποδομή (εξοπλισμός) που απαιτείται για την τέλεση του καρπάθικου γλεντιού είναι η εξής:

- Μουσικά Όργανα

Τα κύρια μουσικά όργανα στο καρπάθικο γλέντι είναι η καρπάθικη λύρα, η καρπάθικη τσαμπούνα, και το λαούτο. Σε κάποια από τα Κάτω Χωριά όπως το Απέρι, το Όθος, η Βολάδα, οι Μενετές και η Αρκάσα συνηθίζεται και το βιολί. Στα Κάτω Χωριά και συχνά στις καρπαθιακές διασπορικές κοινότητες, σε περιπτώσεις που δεν υπάρχουν τα παραπάνω όργανα ή κάποια από αυτά, και μόνο στο πλαίσιο οικογενειακών ή/και παρεϊστικων γλεντιών, μπορούν να χρησιμοποιηθούν όργανα όπως μαντολίνο, ακορντεόν, κρουστά ή αυτοσχέδιες μουσικές κατασκευές, έτσι ώστε να μπορέσει να γίνει γλέντι.

Η χρήση τοπικών οργάνων (καρπάθικη λύρα, καρπάθικη τσαμπούνα) στο γλέντι έχει σημαντικές προεκτάσεις, γιατί δημιουργεί την ανάγκη για την τοπική κατασκευή τους, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη της τέχνης του οργανοποιού στο νησί αλλά και στη διασπορά των Καρπαθίων. Σε κοινότητες της καρπαθιακής διασποράς των Η.Π.Α., για παράδειγμα, οι Καρπάθιοι συνεχίζουν να κατασκευάζουν λύρες, διατηρώντας και μεταβιβάζοντας την τεχνογνωσία που απαιτείται γι' αυτό σε μέλη νεότερων γενεών και

συμβάλλοντας στη συνέχιση του καρπάθικου γλεντιού και μακριά από την Ελλάδα.

- Υλικοτεχνικός Εξοπλισμός Εστίασης

Κουζίνα και Σκευή για την παρασκευή του φαγητού και των μεζέδων / Ψυγείο για τη διατήρηση των ποτών / Τραπέζια και Καρέκλες για την κοινοτική συνεστίαση και τη φάση του καθιστού γλεντιού.

- Φαγητό

Συνεστίαση με γεύμα ή δείπνο στα θρησκευτικά πανηγύρια ²¹, στις οικογενειακές εορτές και σε κοινοτικές/οικογενειακές/παρεϊστικές συνευρέσεις ή συνεστίαση με αλμυρούς μεζέδες, κρασομεζέδες, ξηρούς καρπούς και γλυκά. Αυτό συμβαίνει είτε όταν η καθιστή φάση ενός γλεντιού με γεύμα ή δείπνο διαρκεί πολύ, είτε όταν το γλέντι τελείται αυθόρμητα στο πλαίσιο ενός καφενείου. Όταν πρόκειται για γλέντια που συνοδεύουν αρραβώνες, γάμους, βαπτίσεις, ονομαστικές εορτές, 'εφτά' του μωρού, κ.λπ., προσφέρονται πολλά και πλούσια γλυκά, από τα οποία οι συμμετέχοντες συχνά παίρνουν μαζί τους φεύγοντας. Εδώ ανήκουν ο μπακλαβάς, τα αμυγδαλωτά, η σησαμόμελη, τα ψιλοκούλουρα, τα ζαχαρωμένα στραγάλια, οι καραμέλες κ.λπ.

- Ποτό

Κρασί, μπύρα, ούζο, ουίσκι, ακόμα και νερό ή αναψυκτικά, ανάλογα με τις συνήθειες και τις επιθυμίες των γλεντιστών αλλά και τα κεράσματα των παρευρισκομένων.

- Μικροφωνικός & Μεγαφωνικός Εξοπλισμός.

Εξοπλισμός που χρησιμοποιείται αρκετά συχνά σε γλέντια ειδικά στα Κάτω Χωριά της Καρπάθου και σε γλέντια των καρπαθιακών παροικιών εντός και εκτός Ελλάδος²² είναι οι μικροφωνικές (σε τραγουδιστές και όργανα) και μεγαφωνικές (στον χώρο που γίνεται το γλέντι) εγκαταστάσεις για την ηχητική κάλυψη του γλεντιού. Η πρακτική αυτή είναι συνηθισμένη σε γλέντια με πολύ κόσμο (μεγάλα θρησκευτικά πανηγύρια, γάμους, χοροεσπερίδες).

---

²¹ Τα κοινά αυτά γεύματα προετοιμάζονται συνήθως από μέλη της κοινότητας και περιλαμβάνουν κρέας και πατάτες ή ρύζι ή χόντρο, αλλά και νηστίσιμα εδέσματα, όταν τηρείται νηστεία, όπως στο πανηγύρι του Άη Γιάννη του Βρουκουντίτη, στις 29 Αυγούστου.

²² Οι μικροφωνικές-μεγαφωνικές δεν χρησιμοποιούνται στις κοινότητες Ολύμπου - Διαφανίου. Βέβαια και σε αυτές τις κοινότητες, σε αναπαραστάσεις του γλεντιού (φεστιβάλ, μουσικοχορευτικές παρουσιάσεις) μέσω των τοπικών ή των διασπορικών τους συλλόγων (μπαλέτα) υπάρχει πάντα μικροφωνική-μεγαφωνική κάλυψη με την απαραίτητη τοποθέτηση της ορχήστρας στις αντίστοιχες θέσεις προς εξυπηρέτηση των μικροφώνων και της ακουστικής.

5. Προϊόντα ή εν γένει υλικά αντικείμενα που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της επιτέλεσης/άσκησης του στοιχείου Α.Π.Κ.

Από την επιτέλεση του καρπάθικου γλεντιού προκύπτουν υλικά αντικείμενα καθώς και «προϊόντα» αποσπασματικών ή και πλήρων καταγραφών του, αλλά και πολιτιστικών παραγωγών και αναπαραστάσεων που συνδέονται με αυτό.

- Μουσικά Όργανα / Ενδυμασία / Κεντητική-Υφαντική / Εικαστικές Αποτυπώσεις / Εδέσματα

01. Τα υλικά αντικείμενα που συνδέονται με το καρπάθικο γλέντι περιλαμβάνουν τα μουσικά όργανα (λύρα, λαούτο, τσαμπούνα), τα οποία κατασκευάζονται, πολλές φορές από τους ίδιους τους οργανοπαίκτες, για την μουσικοχορευτική υποστήριξη του γλεντιού. Ως κατασκευαστές των οργάνων αυτών, οι οργανοπαίκτες πειραματίζονται με τη χρήση του κατάλληλου ξύλου, του σκαλίσματος του κλπ., για να πετύχουν «τον καλό ήχο», όπως λένε. Τα μουσικά αυτά όργανα πωλούνται σε ενδιαφερόμενους είτε από τους κατασκευαστές τους είτε σε ειδικά καταστήματα στην Κάρπαθο ή σε άλλα μέρη της Ελλάδας και του εξωτερικού.

02. Επειδή το γλέντι συχνά συνδέεται με τον χορό, στις ολυμπίτικες ιδιαίτερα κοινότητες της Καρπάθου και της διασποράς, συχνά οι γυναίκες, και μάλιστα οι νέες κοπέλες, φορούν την παραδοσιακή γυναικεία ενδυμασία, που είναι το επίσημο 'καβάι' για τις παντρεμένες γυναίκες και το 'σακκοφούστανο' για τις ανύπαντρες ή τις νύφες. Η διατήρηση και η μεταβίβαση της τεχνογνωσίας της δημιουργίας αυτών των ενδυμάτων, των 'σιανιών' (μπότες) των γυναικών, αλλά και της παραδοσιακής 'κολαΐνας' με τα χρυσά νομίσματα που φορούν οι ανύπαντρες κοπέλες ή οι νύφες στον χορό, εξασφαλίζεται και λόγω της ύπαρξης του γλεντιού, που δίνει την ευκαιρία στις νέες Ολυμπίτισσες, να χορέψουν στον δημόσιο χώρο της κοινότητας (σε πανηγύρια, γαμήλια γλέντια κ.λπ.).

03. Πολλά έργα γυναικείας κεντητικής και υφαντικής (στυλομαντήλες, επιτοίχια κεντήματα, κούκλες ντυμένες με την παραδοσιακή γυναικεία ενδυμασία), τα οποία κοσμούν τα καρπάθικα σπίτια έχουν ως θέμα τους ή συνοδεύονται από σημαντικές για το νόημά τους μαντινάδες, οι οποίες έχουν ειπωθεί σε γλέντια. Στην περίπτωση αυτή διαφαίνεται

πώς ενσωματώνεται το γλεντικό δρώμενο στο υλικό πολιτισμό του γλεντιού και στην οικιακή αισθητική μέσω της γυναικείας θέασής του αλλά και πώς μέσω της κεντητικής διδάσκεται, μεταβιβάζεται και διαδίδεται το συγκεκριμένο πολιτισμικό στοιχείο.

04. Καρπάθιοι λαϊκοί ζωγράφοι, όπως ο Βασίλης Χατζηβασίλης (Όλυμπος) και ο Γιάννης Χαψής (Όλυμπος, Όθος), έχουν αναδείξει καρπάθικα γλέντια στις ζωγραφιές τους. Στα έργα του Βασίλη Χατζηβασίλη, ιδιαίτερα, τα οποία στεγάζονται στο σπίτι του, που έχει μετατραπεί σε μουσείο, στην Όλυμπο, μπορεί κάποιος να δει την εικαστική απόδοση του καρπάθικου γλεντιού συνδυασμένη με μαντινάδες, με τις οποίες ο λαϊκός ζωγράφος συνήθιζε να συνοδεύει τα έργα του. Αλλά και άλλοι Καρπάθιοι καλλιτέχνες έχουν εμπνευσθεί για τη δημιουργία διακοσμητικών αντικειμένων (όπως, για παράδειγμα, οι κούκλες του Δήμου Θεοχαρίδη από το Όθος), βασισμένων σε στοιχεία και μοτίβα προερχόμενα από τη λύρα ή από τον υλικό κόσμο του καρπάθικου γλεντιού, γενικότερα.

05. Εορταστικά εδέσματα, ποτά και κυρίως γλυκά που συνοδεύουν τα καρπάθικα γλέντια, τόσο στον κύκλο του χρόνου (πανηγύρια) όσο και στον κύκλο της ζωής (γάμοι και βαπτίσεις κυρίως) παράγονται είτε από τους ίδιους τους συμμετέχοντες στο πλαίσιο της κοινότητας είτε από επαγγελματίες που πλέον εξειδικεύονται στην προετοιμασία τους (για παράδειγμα, τα ψιλοκούλουρα και ο μπακλαβάς στον γάμο).

• Καταγραφές Ιδιωτών / Ερευνητών / Καλλιτεχνών / Δημοσιογράφων-Παραγωγών.

01. Οι απανταχού Καρπάθιοι πολύ συχνά καταγράφουν τμήματα των γλεντιών τους ως αναμνηστική αποτύπωση που περιλαμβάνει συγγενείς και φίλους. Οι καταγραφές έχουν τη μορφή ήχου, φωτογραφίας, video. Παλαιότερα γίνονταν με αναλογικό τρόπο (κασέτες ήχου, κασέτες video, φιλμ φωτογραφιών και slides), ενώ τώρα με ψηφιακό (cd / dvd / ψηφιακά αρχεία ήχου - video - φωτογραφίας). Το υλικό αυτό συνήθως διαμοιράζεται, είτε στην οικογένεια και στους φίλους που συμμετείχαν άμεσα ή έμμεσα στο γλέντι, είτε ανεβάζοντάς το διαδικτυακά σε κοινωνικά δίκτυα (facebook) και servers οπτικών και οπτικοακουστικών μέσων (youtube, vimeo, dailymotion, instagram). Το αρχειακό υλικό που

διαθέτουν οι Καρπάθιοι από τα γλέντια τους είναι αξιοσημείωτα μεγάλο τόσο διαχρονικά όσο και διατοπικά, δηλαδή όσον αφορά τη μακρά διάρκεια αποτύπωσης του στοιχείου, αλλά και την κατά τόπους αποτύπωσή του σε όλες τις κοινότητες των Καρπαθίων.

02. Το καρπάθικο γλέντι προσελκύει ερευνητές διαφόρων επιστημονικών κλάδων (εθνομουσικολογία, λαογραφία, ανθρωπολογία, εθνολογία, εθνοχορολογία, κ.α.). Το αποτέλεσμα του επιστημονικού ενδιαφέροντος για το στοιχείο αποφέρει: α) τη διοργάνωση ερευνητικών αποστολών για την έρευνα και την αποτύπωση του στοιχείου· β) τη δημιουργία αρχείων σε ερευνητικούς φορείς· γ) τη διοργάνωση συνεδρίων και ημερίδων και στη συνέχεια την έκδοση των Πρακτικών τους· δ) τη διοργάνωση ερευνητικών-εκπαιδευτικών προγραμμάτων και ε) την έκδοση βιβλίων αλλά και την συγγραφή άρθρων σε περιοδικά.

[βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 6^ο - Επιστημονικά Συνέδρια / Ημερίδες, Εντεταλμένες Ερευνητικές Αποστολές, Εκπαιδευτικά Προγράμματα / Σεμινάρια**].

03. Πολλοί παραγωγοί-δημοσιογράφοι εκπομπών εθνογραφικού περιεχομένου, αλλά και ανεξάρτητοι επαγγελματίες ή ερασιτέχνες κινηματογραφιστές ασχολούνται με το καρπάθικο γλέντι. Ως αποτέλεσμα έχουμε την παραγωγή εθνογραφικού κινηματογραφικού υλικού με τη μορφή τηλεοπτικών εκπομπών και ντοκιμαντέρ.

[βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 7^ο - Εθνογραφικά Ντοκιμαντέρ & Εκπομπές**].

04. Σημαντική είναι και η ενασχόληση καλλιτεχνών φωτογράφων με το καρπάθικο γλέντι, με αποτέλεσμα φωτογραφικές αποτυπώσεις του στοιχείου σε βιβλία-λευκώματα αλλά και σε φωτογραφικές εκθέσεις.

[βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 8^ο - Φωτογραφικά Λευκώματα**].

- Πολιτιστικές παραγωγές, παραστάσεις και διοργανώσεις από συλλογικούς φορείς και ιδιώτες.

01. Τμήματα του καρπάθικου γλεντιού (μαντινάδες, τραγούδια και χοροί) ηχογραφούνται από ερευνητές και ιδιώτες και στη συνέχεια εκδίδονται με τη μορφή ηχητικών ή οπτικοακουστικών παραγωγών, είτε από ερευνητικούς φορείς, είτε από ανεξάρτητους παραγωγούς.

[βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 9^ο - Μουσικές Εκδόσεις**].

- 02.** Οι πολιτιστικοί σύλλογοι αρκετά συχνά προβάλλουν τμήματα του καρπάθικου γλεντιού στο πλαίσιο, είτε των εκδηλώσεών τους, είτε ως μουσικοχορευτικά σκηνοθετημένες αναπαραστάσεις ή αναβιώσεις. Παράλληλα είναι διοργανωτές ή βοηθούν συστηματικά σε εθιμικά δρώμενα και θρησκευτικές πανηγύρεις που συμπεριλαμβάνουν γλέντι. [βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 10^ο - Πολιτιστικές Παραστάσεις / Παρουσιάσεις - Οργάνωση Εθιμικών Δρωμένων & Θρησκευτικών Πανηγύρεων από Πολιτιστικούς Συλλόγους**].

6. Ιστορικά στοιχεία

Το καρπάθικο γλέντι, σύμφωνα με την ιστορική τεκμηρίωση (προφορικές μαρτυρίες, έντυπες εργασίες, φωτογραφίες, ηχητικές και οπτικοακουστικές καταγραφές), συναντάται ως τρόπος έκφρασης, επικοινωνίας και ψυχαγωγίας τουλάχιστον από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Αν και τα ιστορικά δεδομένα θέτουν αυτήν την οριοθέτηση, το καρπάθικο γλέντι ως δρώμενο θα μπορούσε να αναχθεί σε βάθος χρόνου αρκετών αιώνων, σύμφωνα με την ιστορική και συγκριτική μελέτη των δομικών του στοιχείων (τρόπος τέλεσης, γλεντικοί ρόλοι, μουσικά όργανα, μουσικοί τρόποι, τραγουδιστικό ρεπερτόριο και υφολογία, χοροί, γλεντικό τυπικό).

Οι τόποι τέλεσής του είναι οι κοινότητες / χωριά στην Κάρπαθο και στη Σαρία, αλλά και οι διασπορικές κοινότητες των Καρπαθίων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Το καρπάθικο γλέντι αποτελεί ένα κοινοτικό δρώμενο με διακριτούς ρόλους των συμμετεχόντων σε αυτό και εθιμοτυπική τάξη, παραμέτρους που διαφοροποιούνται και μεταλλάσσονται ανά κοινότητα και ανά χρονική περίοδο. Η ιστορική αποτύπωση του καρπάθικου γλεντιού μαρτυρεί την πορεία του τουλάχιστον επί δύο αιώνες, μία πορεία που διακρίνεται από συνεχείς μετασχηματισμούς στη δομή του, ανάλογα με τον τόπο (Κάρπαθος και διασπορικοί τόποι), τις κοινότητες (χωριά της Καρπάθου και διασπορικές κοινότητες σε Ελλάδα και εξωτερικό) και τις επικρατούσες κάθε φορά και σε κάθε τόπο κοινωνικές, γεωπολιτικές, ιστορικές, οικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες.

Μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του 1970 το καρπάθικο γλέντι αντιμετωπιζόταν από τους ερευνητές σαν κοινωνική και πολιτισμική δραστηριότητα συνδυασμένη με εθιμικά δρώμενα από τον κύκλο της ζωής και τον κύκλο του χρόνου. Οι ερευνητές αυτοί (Ε. Βαρίκα-Μοσκόβη, Μ. Γ. Γεωργιάδης, Ν. Κόνσολας, Κ. Γ. Σεβδαλής, Κ. Ι. Χαλκιάς) συνήθιζαν να παραθέτουν γραπτές περιγραφές δομικών στοιχείων του γλεντιού, που αφορούσαν τους μουσικούς και τα μουσικά όργανα, τα τραγούδια, τις μαντινάδες και τους χορούς. Ένα σημαντικό στοιχείο αυτού του τρόπου προσέγγισης είναι η εστίαση στη λεκτική δομή και γενικότερα στην προφορικότητα του γλεντιού, όπως αυτή απεικονίζεται σε συλλογές τραγουδιών και μαντινάδων, όπως αυτές των πρώτων μελετητών του, του Εμμανουήλ Μανωλακάκη και του Μιχαήλ Μιχαηλίδη-Νουάρου. Οι συλλογές αυτές εκδόθηκαν κατά τα τέλη του 19^{ου} και τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα και αποτυπώνουν τα γλωσσικά ιδιώματα των Καρπαθίων αλλά και τους τρόπους λαϊκής ποιητικής στην γλεντική τους έκφραση.

Οι έρευνες του Μηνά Αλ. Αλεξιάδη από τη δεκαετία του 1970 μελετούν συστηματικά την προφορική λαϊκή στιχουργία των καρπάθικων τραγουδιών και ιδιαίτερα των μαντινάδων.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 οι ερευνητές εστιάζονται στην διάσταση της κοινοτικής λειτουργίας και της διαλογικότητας του καρπάθικου γλεντιού. Οι ερευνητές [Α. Caraveli, Π. Κάβουρας, R. Brandl, Μ. Κρητσιώτη, Μ. Ανδρουλάκη, Β. Σκευοφύλακα, Η. Βασιλαράς, Β. Χρυσανθοπούλου] ενδιαφέρονται να καταγράψουν και να κατανοήσουν την κοινωνική του διάσταση, δηλαδή τους τρόπους με τους οποίους συμμετέχουν, συνδιαλέγονται και συλλειτουργούν τα μέλη της κοινότητας ως 'γλεντιστές' (μερακλήδες, οργανοπαίκτες, τραγουδιστές, χορευτές, κεραστές, συμμετοχικοί παρατηρητές, κ.α.). Στο πλαίσιο αυτό αποτυπώνεται ιστορικά το γεγονός του γλεντιού ως το αποτέλεσμα κοινοτικής αλληλόδρασης, η οποία δομείται, επηρεάζεται και αναδιαμορφώνεται συνεχώς από τους εκάστοτε συμμετέχοντες στο γλέντι και τις συνθήκες που κατά περιόδους επικρατούν στην κοινότητα.

Σημαντική συμβολή στην ιστορική αποτύπωση του στοιχείου προσφέρουν: α) τα αρχεία χειρογράφων σε ερευνητικά κέντρα (Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, Λαογραφικό Μουσείο & Αρχείο του Τμήματος Φιλολογίας του Ε.Κ.Π.Α.)· β) πολλά ιδιωτικά αρχεία (φωτογραφικά από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα, ηχητικά από τη δεκαετία του 1970 και οπτικοακουστικά από τη δεκαετία του 1980 έως σήμερα), τα οποία ανήκουν κυρίως σε εντόπιους· γ) φωτογραφικά καλλιτεχνικά λευκώματα και εκθέσεις· δ) μουσικές εκδόσεις και ε) εθνογραφικά και εναλλακτικού τουρισμού ντοκιμαντέρ και εκπομπές.

7. Η σημασία του στοιχείου σήμερα

a. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τα μέλη της κοινότητας / τους φορείς του;

Το καρπάθικο γλέντι αποτελεί στοιχείο συλλογικής ταυτότητας και ζωντανής έκφρασης του λαϊκού πολιτισμού όλων των Καρπαθίων, νέων και ηλικιωμένων, ανδρών και γυναικών, του νησιού και της διασποράς. Είναι ένα στοιχείο που ενώνει όλους τους Καρπαθίους και μέσω του οποίου συνδιαλέγονται μεταξύ τους και σφυρηλατούν τις επιμέρους τοπικές, τις διασπορικές, αλλά και την ευρύτερη καρπαθιακή τους ταυτότητα.

Το καρπάθικο γλέντι συνιστά μία από τις σημαντικότερες κοινωνικές πρακτικές των ανά τον κόσμο Καρπαθίων. Στα γλέντια τους οι Καρπαθίοι ανασυγκροτούν και ενισχύουν τη συλλογική τους μνήμη και ταυτότητα και επαναπροσδιορίζουν τη θέση τους στην ομάδα και στον κόσμο μέσω της επεξεργασίας σημαντικών κατά περίπτωση θεμάτων που τους αφορούν. Ειδικότερα, το καρπάθικο γλέντι συνεισφέρει ουσιαστικά και δυναμικά στους ακόλουθους τομείς της ζωής και του πολιτισμού των Καρπαθίων:

- Στην έκφραση, στην επικοινωνία και στην ψυχαγωγία των μελών σε κάθε κοινότητα Καρπαθίων, τοπικά αλλά και διατοπικά.

Τα γλέντια παρέχουν τα πλαίσια και δίνουν τη δυνατότητα στους Καρπαθίους να συνευρίσκονται, να αναζωογονούν τις σχέσεις τους και να δημιουργούν νέες σχέσεις, και να προάγουν τα στοιχεία του πολιτισμού και της ταυτότητάς τους που θεωρούν ως ιδιαίτερα και δικά τους: την ιδιαίτερη μουσική τους παράδοση, με το παίξιμο της λύρας, του λαούτου και της τσαμπούνας, την ανταλλαγή μαντινάδων, τον χορό. Επειδή συνδυάζει όλα αυτά τα βασικά στοιχεία, το καρπάθικο γλέντι είναι ο κατ' εξοχήν 'τόπος' βίωσης, ανασυγκρότησης και μεταβίβασης της τοπικής και της ευρύτερης καρπαθιακής ταυτότητας, ιδιαίτερα στην καρπαθιακή διασπορά, όπου οι Καρπαθίοι δεν έχουν την ευκαιρία να συγχρωτίζονται σε καθημερινή βάση με τους συμπατριώτες τους, και αναζητούν και βρίσκουν αυτή τη δυνατότητα στα γλέντια των κοινοτήτων και των συλλόγων τους.

- Στην έκφραση και ενδυνάμωση αξιών απαραίτητων για την κοινωνικοποίηση και την ενσωμάτωση των μελών της κοινότητας.

Μέσω του γλεντιού, οι συμμετέχοντες Καρπαθίοι αντιλαμβάνονται, εμπνέονται και ασκούν μέσω πρακτικών, βασικές κοινωνικές αξίες της

ομάδας τους όπως είναι οι ακόλουθες: ο σεβασμός στην τάξη και στους κανόνες του γλεντιού, και μέσω αυτών στο δικαίωμα που έχουν όλοι οι συμμετέχοντες γλεντιστές στον διάλογο - μέσω μαντινάδων - για τα θέματα που τους απασχολούν· ο σεβασμός στην κοινοτική και ηλικιακή ιεραρχία και στους κανόνες που ορίζουν τους ρόλους των δύο φύλων· η έκφραση και η ενίσχυση των δεσμών της συγγένειας, της οικογένειας και της φιλίας μέσω κατάλληλων μαντινάδων, συνοδευόμενων από ανάλογες εκδηλώσεις συναισθημάτων από τους γλεντιστές· η καλλιέργεια της οικογενειακής και της συλλογικής μνήμης μέσω της συστηματικής αναφοράς στους νεκρούς προγόνους των οικογενειών· η καλλιέργεια και η αισθητική και σωματική έκφραση των συναισθημάτων που συνδέονται με τις αξίες της οικογενειακής, συγγενειακής και κοινοτικής αλληλεγγύης και η συνακόλουθη μεταβίβασή τους στις νεότερες γενιές· η καλλιέργεια της πεποίθησης ότι η κοινότητα αποτελείται και από όσους απουσιάζουν από τον τόπο (στην ξενιτιά κ.λπ.) μέσω της φαντασιακής τους ενσωμάτωσης στο γλέντι με κατάλληλες μαντινάδες που αναφέρονται σε αυτούς· η αναγνώριση της αξίας ατόμων με σημαντική προσφορά στην οικογένεια και στην κοινότητα μέσω επαίνου τους στις μαντινάδες· ο σεβασμός στις αρχές φιλοξενίας μέσω της ανταλλαγής μαντινάδων ανάμεσα σε ντόπιους και επισκέπτες γλεντιστές από άλλα μέρη της Καρπάθου.

- Στην καλλιέργεια του έντεχνου λαϊκού λόγου (σύνθεση μαντινάδων) και στην εμπέδωση της αξίας της προφορικότητας μέσω μαθήτευσης και άτυπης μάθησης των νέων στο πλαίσιο των γλεντιών, αλλά και στη διδασκαλία του τραγουδιού και των οργάνων σε καρπαθιακούς συλλόγους.

Το καρπάθικο γλέντι, με την άσκηση των συμμετεχόντων στους τρόπους σύνθεσης και τραγουδίσματος των μαντινάδων, προάγει την αντίληψη του μέτρου, των σκοπών και των μελωδιών, που αποτελούν σημαντικό τμήμα του πολιτισμικού κεφαλαίου των Καρπαθίων, της προφορικής λογοτεχνίας και της μουσικής τους παράδοσης. Επιπλέον, καλλιεργεί τις δεξιότητες του λόγου και της ρητορικής, μέσω της άσκησης της μνήμης που υποβοηθείται από τη χρήση λογότυπων, μέτρων, σκοπών και λεξιλογίου, τα οποία αναγνωρίζουν και μοιράζονται μεταξύ τους οι Καρπαθίοι.

- Στην ανασυγκρότηση της αίσθησης του 'ανήκειν' στην ομάδα, που προκύπτει μέσα από τη διαδικασία του διαλόγου με μαντινάδες πάνω σε θέματα που προβάλλονται ως συλλογικού ενδιαφέροντος (π.χ. γιορτή αγίου, πανηγύρι,

γάμος μέλους της κοινότητας, έπαινος σημαντικών επιτευγμάτων διαφόρων προσώπων αλλά και επίλυση κοινοτικών ζητημάτων και διαπροσωπικών διαφορών/αντεκδικήσεων, κ.α.).

Μέσω της ανταλλαγής μαντινάδων παρουσιάζονται τόσο η σύγκλιση όσο και οι διαφορετικές γνώμες και προσεγγίσεις των γλεντιστών γύρω από θέματα σημαντικά στη ζωή της ομάδας, τα οποία διαχειρίζονται από κοινού στο γλέντι.

β. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία;

Σε συνδυασμό με τις ωφέλειες που αναφέρθηκαν παραπάνω και οι οποίες είναι σημαντικές όχι μόνο για τις κοινότητες των Καρπαθίων αλλά και για κάθε ομάδα σε τοπικό, εθνικό ή διεθνές πλαίσιο, το καρπάθικο γλέντι αποτελεί περίπτωση ενεργού πολιτισμικού στοιχείου, που την άσκηση και τη μορφή του δεν την καθορίζει ακόμη κάποιος φορέας (δημοτική αρχή, πολιτιστικός σύλλογος, κ.ο.κ.) ή οι ανάγκες μίας συγκεκριμένης συντεχνίας επαγγελματιών (για παράδειγμα, οργανοπαικτών). Η βαθύτερη σημασία του καρπάθικου γλεντιού για την σύγχρονη ελληνική κοινωνία έγκειται στο ότι καθορίζεται και εξαρτάται συλλογικά από την κοινότητα και τα μέλη της, τα οποία το διαμορφώνουν και το ασκούν κατά περίπτωση, όπως η τοπική ιεραρχία και η τάξη του γλεντιού επιβάλλει. Η τάξη του, ο διαλογικός χαρακτήρας του και το στοιχείο της αυτοσχέδιας και πολλές φορές αυτοστιγμεί δημιουργίας στο τραγούδι και στον χορό, αναδεικνύουν το γεγονός ότι αποτελεί έκφραση του λαϊκού πολιτισμού 'από τη βάση'. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το καρπάθικο γλέντι δίνει την δυνατότητα στα μέλη της κοινότητας να συμμετέχουν ενεργά και δυναμικά, να εκφράζονται ελεύθερα, να επικοινωνούν και να ψυχαγωγούνται, ανάλογα με την κοινοτική θέση του κάθε μέλους και με σεβασμό προς τους άγραφους νόμους του γλεντιού. Με άλλα λόγια, το καρπάθικο γλέντι, όταν ασκείται στο πλαίσιο των καρπαθιακών κοινοτήτων, γενικά καθορίζεται από τη θέληση, την παράδοση και την αισθητική των ίδιων των ομάδων που το ασκούν και όχι από εξωγενείς φορείς ή παράγοντες, όπως έχει συμβεί σε πολλά μέρη της Ελλάδας λόγω της αστικοποίησης και της εμπορευματοποίησης του λαϊκού πολιτισμού. Υπό αυτή την έννοια, αποτελεί ένα παράδειγμα καλών πρακτικών με βάση το οποίο μπορούμε να αναστοχαστούμε για το παρόν και το μέλλον του λαϊκού πολιτισμού στην Ελλάδα σήμερα.

Οι καλές αυτές πρακτικές, που έχουν σημασία ευρύτερα για την ελληνική – αλλά και για την παγκόσμια – κοινωνία, συνίστανται στο γεγονός ότι το καρπάθικο γλέντι

αποτελεί ένα παράδειγμα ζωντανής και δυναμικής πολιτισμικής παραγωγής των καρπαθιακών κοινοτήτων, στο πλαίσιο του οποίου τα άτομα κοινωνικοποιούνται κατάλληλα, αναπτύσσουν έναν κοινό κώδικα επικοινωνίας και συγκροτούν τις ατομικές και τη συλλογική τους ταυτότητα. Στο πλαίσιο του καλλιεργείται η προφορικότητα, ο διάλογος, η αισθητική και το συναίσθημα και μέσω αυτών, ενισχύεται η συνοχή της ομάδας. Αυτά τα στοιχεία και οι πρακτικές του καρπάθικου γλεντιού μπορούν να παράσχουν εργαλεία έρευνας στη συγκριτική μελέτη των πολιτισμικών εκφράσεων άλλων τοπικών και υπερ-τοπικών ομάδων και κοινοτήτων στην Ελλάδα και στη διασπορά της σήμερα.

Επιπλέον, το καρπάθικο γλέντι, με τις ανταλλαγές και την επικοινωνία μεταξύ Καρπαθίων από διαφορετικές τοπικές κοινότητες, που το χαρακτηρίζουν, αποτελεί ένα παράδειγμα συνεργασίας σε διατοπικό επίπεδο, που μπορεί να σπάσει τον απομονωτισμό των μικρών κοινοτήτων (χωριών, για παράδειγμα) και να θεραπεύσει τα αρνητικά της κατάτμησης της ευρύτερης τοπικής ταυτότητας. Τόσο στην Κάρπαθο όσο και στις κοινότητες της διασποράς, οι Καρπάθιοι χρησιμοποιούν από κοινού τους 'πόρους' που διαθέτουν για την άσκηση του γλεντιού και για την επιτυχή μεταβίβασή του στις νεότερες γενιές. Έτσι, είναι συνηθισμένο φαινόμενο, για παράδειγμα, οργανοπαικτες από ένα χωριό της Καρπάθου να διδάσκουν μουσική, τραγούδι και χορό σε νέους Καρπαθίους από άλλα χωριά, γεγονός που τεκμηριώνει τον συλλογικό χαρακτήρα του καρπάθικου γλεντιού και ενισχύει την καρπαθιακή ταυτότητα στο σύνολό της. Οι τοπικές παραδόσεις και διαφοροποιήσεις του γλεντιού των χωριών της Καρπάθου τονίζουν τη ζωτικότητα, τον πλούτο και τον δυναμικό χαρακτήρα του λαϊκού πολιτισμού των Καρπαθίων αλλά και την ικανότητα του γλεντιού να ανασυγκροτεί τη συλλογική καρπαθιακή ταυτότητα. Μια τέτοια προσέγγιση του πολιτισμικού στοιχείου του καρπάθικου γλεντιού ως κοινού κώδικα επικοινωνίας και ταυτότητας των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής της Καρπάθου και των Καρπαθίων της διασποράς, που χαρακτηρίζονται παράλληλα από ιδιαίτερες τοπικές παραδόσεις, συνιστά μια πρακτική επωφελή για τη μελέτη ανάλογα συγκροτούμενων πολιτισμικών στοιχείων από άλλες περιφέρειες ή νησιά της Ελλάδας.

Το καρπάθικο γλέντι αποτελεί ένα χρήσιμο παράδειγμα μελέτης όσον αφορά την πολιτιστική διαχείριση. Το συγκεκριμένο στοιχείο είναι από τις λίγες ενεργές πολιτισμικές εκφάνσεις που καταδεικνύουν τον κοινοτικό τρόπο λειτουργίας και έκφρασης των γλεντιών στη νησιωτική και στην παράλια Ελλάδα. Στο πλαίσιο αυτό,

το καρπάθικο γλέντι μπορεί να αποτελέσει έναν 'διδακτικό πολιτιστικό οδηγό' για τις δομές και τις αρχές που μπορούν να αναπτυχθούν πολιτιστικά, έτσι ώστε η κάθε κοινότητα να αναπτύξει ή να ανασυγκροτήσει τη δική της συλλογική έκφραση κατά τη διάρκεια των γλεντιών της και να κινηθεί πέρα από όσα προτάσσονται από τους επαγγελματίες του πολιτιστικού θεάματος (φορείς με την ιδιότητα των νομικών προσώπων, παραγωγούς, εταιρείες διοργάνωσης, μουσικούς, τεχνικούς, κ.ο.κ.).

Μελετώντας την σημερινή παρουσία αλλά και την ιστορία του καρπάθικου γλεντιού, συνειδητοποιούμε την ιδιαίτερη σημασία και τον ρόλο των τοπικών διασπορών - στην περίπτωση μας, της καρπαθιακής διασποράς με τα διάφορα παρακλάδια της ανά χωριό - στη διαμόρφωση, στη διατήρηση και στον μετασχηματισμό ενός καίριου για την ταυτότητα της κοινότητας πολιτισμικού στοιχείου. Τα λαϊκά πολιτισμικά στοιχεία του συμβάλλουν καθοριστικά στη συγκρότηση της ταυτότητας στην ελληνική διασπορά, πράγμα που ισχύει και για την καρπαθιακή διασπορά σε παγκόσμιο επίπεδο. Το καρπάθικο γλέντι δεν θα είχε τη μορφή ούτε τη ζωτικότητα που έχει σήμερα εάν ήταν περιορισμένο στο νησί της Καρπάθου. Όπως προαναφέρθηκε, η γλεντική ζωή του νησιού αναζωογονείται το καλοκαίρι και σε περιόδους όπως το Πάσχα, όταν οι Καρπάθιοι της εσωτερικής και εξωτερικής διασποράς επιστρέφουν 'μέσα', όπως λένε· αντίστοιχα, οι διασπορικοί αυτοί επισκέπτες ενδυναμώνονται από τους τρόπους του γλεντιού που βιώνουν στην Κάρπαθο, ενώ τα παιδιά και τα εγγόνια τους έχουν την ευκαιρία να εκτεθούν στις αισθητικές και κοινωνικές αξίες και πρακτικές του νησιού. Το καρπάθικο γλέντι, επομένως, αποτελεί καλό παράδειγμα που καταδεικνύει ότι ο ελληνικός λαϊκός πολιτισμός συνδιαμορφώνεται και από τους Έλληνες της διασποράς, και μάλιστα στο επίπεδο των τοπικών ταυτοτήτων.

Συνοπτικά, το καρπάθικο γλέντι αποτελεί σημαντική πολιτισμική έκφραση σε τοπικό (ενδο- και δια-καρπαθιακό), περιφερειακό (Νοτίου Αιγαίου), εθνικό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο, όσον αφορά τις αρχές της τέλεσής του. Προτάσσει κοινοτικές αξίες και πρακτικές όπως τον σεβασμό στην τάξη του γλεντιού, στην αξία του διαλόγου, στη συμμετοχή της ευρύτερης κοινότητας, παρούσας και απύουσας, και στη μεταβίβαση των αξιών αυτών από τη μία γενιά στην άλλη στο πλαίσιο του. Τα στοιχεία αυτά το καθιστούν αξιόλογη έκφραση της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς των Καρπαθίων, αλλά και γενικότερα, της ελληνικής και της παγκόσμιας κοινότητας.

γ. Συμμετείχε και πώς η κοινότητα στην προετοιμασία της εγγραφής του στοιχείου στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς;

Η συμβολή των καρπαθιακών κοινοτήτων Ελλάδας και εξωτερικού στην προετοιμασία του φακέλου για την εγγραφή του στοιχείου στο Εθνικό Ευρετήριο ήταν καθοριστικής σημασίας. Η συμβολή τους αφορά τα παρακάτω πεδία:

- ανέκδοτο υλικό προσωπικής έρευνας & επιτόπιας καταγραφής,
- προφορικές μαρτυρίες & γραπτές πηγές,
- φωτογραφική, ηχητική και οπτικοακουστική τεκμηρίωση,
- συνέργεια στις επιτόπιες καταγραφές,
- διαδικαστικές και τεχνολογικές υπηρεσίες (διαδικτυακές διασυνδέσεις, αποστολή υλικού, ενημερώσεις τύπου κ.ο.κ.).

Η αλληλόδραση και η συνεργασία με τις καρπαθιακές κοινότητες, όσον αφορά την τεκμηρίωση του φακέλου αλλά και τη συνέργεια στις επιτόπιες καταγραφές, έδωσε τη δυνατότητα παρουσίασης του στοιχείου, όπως αυτό βιώνεται και κατανοείται από τους φορείς του. Η ενεργή συμμετοχή τους στην προετοιμασία εγγραφής του στοιχείου δίνει την δυνατότητα: α) να ακουστεί η φωνή των τελεστών του στοιχείου, όπως αυτή εκφράζεται σήμερα και από τους ίδιους· β) να αποτυπωθεί ο γλεντικός διάλογος (τραγουδιστικός και χορευτικός) τόσο στις τοπικές κοινότητες, όσο και στην διατοπική καρπαθιακή του διάσταση όπως οι ίδιοι τον αντιλαμβάνονται και γ) να προβληθεί ο τρόπος με τον οποίο οι τελεστές του στοιχείου αλλά και οι συλλογικοί τους φορείς μεριμνούν για την μεταβίβαση του στοιχείου.

[βλ.: α) **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 11^ο - Συμμετοχή Κοινοτήτων στην Σύνταξη του Φακέλου**· β) **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 2^{ος} - Γραπτές Μαρτυρίες**· γ) **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 5^{ος} - Φωτογραφικό Υλικό**· δ) **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 6^{ος} - Προφορικές Μαρτυρίες** και ε) **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 7^{ος} - Οπτικοακουστικό Υλικό**].

Πρέπει να αναφερθεί ότι κατά την συγκρότηση του φακέλου υπήρξε 'ένσταση', που ξεκίνησε από Καρπάθιους της εσωτερικής διασποράς με καταγωγή από τις κοινότητες Ολύμπου-Διαφανίου. Η ένσταση στηρίχθηκε στην λανθασμένη κατανόηση συμβάσεων της UNESCO και στην εμμονή της ομάδας της ένστασης για τη μοναδικότητα και την ανωτερότητα του γλεντιού των Ολυμπιτών σε σύγκριση με

όλες τις υπόλοιπες κοινότητες όχι μόνο της Καρπάθου αλλά και του νοτιοανατολικού ελληνόφωνου μεσογειακού χώρου γενικότερα.²³

Στο πλαίσιο ενημέρωσης (τρεις συναντήσεις) ως προς την 'ένσταση' έγιναν οι εξής ενέργειες:

- Οι αρμόδιοι της Διεύθυνσης Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς διευκρίνισαν την έννοια της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, τους σκοπούς της Σύμβασης και του Εθνικού Ευρετηρίου και τέλος την διαδικασία ένταξης ενός στοιχείου στο Εθνικό Ευρετήριο.
- Τα μέλη της συντακτικής ομάδας της πρότασης για το καρπάθικο γλέντι ανέλυσαν την στόχευση του φακέλου, και συγκεκριμένα: α) την αποτύπωση του καρπάθικου γλεντιού ως ζωντανής διατοπικής πολιτισμικής έκφρασης των Καρπαθίων, η οποία, αν και παρουσιάζει ιδιαιτερότητες ανά κοινότητα, όπως είναι αναμενόμενο, διαθέτει όμως ένα κοινό βασικό κορμό δομής και έκφρασης (διαδικασία και ροή τέλεσης, γλεντικούς ρόλους, επικοινωνία με αυτοσχέδιους τραγουδιστικούς διαλόγους σε μορφή μαντινάδων, μουσικά όργανα, μουσικούς σκοπούς, χορούς)· β) το γεγονός ότι μέσω του γλεντιού επικοινωνούν όλοι οι Καρπάθιοι μεταξύ τους σε τοπικό, διατοπικό (εντός της Καρπάθου) και διασπορικό (οι κοινότητες των Καρπαθίων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό) πλαίσιο. Οι γλεντιστές γνωρίζονται μεταξύ τους και συνδέονται με ποικίλους συγγενικούς, φιλικούς και άλλους δεσμούς που διαπερνούν τα όρια των τοπικών κοινοτήτων της Καρπάθου· και γ) την ανάλυση των πρακτικών μεταβίβασης του στοιχείου, στις οποίες συνεργάζονται όλοι οι Καρπάθιοι, –τόσο σε τοπικό, όσο και σε διατοπικό πλαίσιο (συνεργασίες πολιτιστικών συλλόγων, ανταλλαγές μεταξύ των γλεντιστών και των οργανοπαικτών, συνέργειες σε πολιτιστικές εκδηλώσεις σε όλο το εύρος της καρπαθιακής κοινότητας εντός και εκτός Ελλάδος).

Η ανάλυση της συντακτικής ομάδας στηρίχθηκε στην τεκμηρίωση από: επιτόπιες καταγραφές (προφορικές μαρτυρίες, υλικό έρευνας πεδίου με φωτογραφίες και ηχητικές-οπτικοακουστικές καταγραφές γλεντιών), υλικό αρχείων (χειρόγραφα, φωτογραφίες και ηχητικές-οπτικοακουστικές

---

²³ Ενωπόγραφη ένσταση με κατάθεση στη Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, αρ. πρωτ.: 258027/184609/79 της 01.06.2018, βάσει της οποίας προτάσσεται ο ισχυρισμός ότι το γλέντι της Ολύμπου πρέπει να εισαχθεί στο Εθνικό Ευρετήριο ως αυτοτελές στοιχείο με την ονομασία «Παραδοσιακό Γλέντι Ολύμπου Καρπάθου». Στην ένσταση υποστηρίζεται ότι το γλέντι στην Όλυμπο αποτελεί «...την πληρέστερη μορφή του παραδοσιακού γλεντιού της Κεντρικής και Ανατολικής Κρήτης, της Κάσου, της Καρπάθου, της Χάλκης καθώς και της Κύπρου...».

καταγραφές γλεντιών), πολιτιστικό υλικό (παραστάσεις, εκδόσεις), εκπαιδευτικό υλικό (μεταπτυχιακά προγράμματα, πανεπιστημιακά σεμινάρια, μαθήματα χορού - οργάνων - τραγουδιού - μαντινάδας), ερευνητικό υλικό (συνέδρια, ημερίδες) και βιβλιογραφία. Πρέπει να σημειωθεί ότι και τα τέσσερα μέλη της συντακτικής ομάδας, από τα οποία οι δύο είναι Καρπάθιοι, με βαθιά βιωματική γνώση του καρπάθικου γλεντιού (βλ.: σχετικά **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 6^{ος} - Προφορικές Μαρτυρίες: Ηλίας Εμμ. Βασιλαράς & Ευμορφία Ι. Διακογεωργίου**), έχουν διεξαγάγει επιτόπιες έρευνες που αφορούν στο καρπάθικο γλέντι σε διάφορες κοινότητες της Καρπάθου και της διασποράς των Καρπαθίων και έχουν πάρει συνεντεύξεις από γλεντιστές και μουσικούς διαφόρων ηλικιών στην Κάρπαθο και στις κοινότητες της διασποράς.

Μετά την γνωστοποίηση της ένστασης, η συντακτική ομάδα ήρθε σε επαφή με αρκετά άτομα, τα ονόματα των οποίων αναφέρονταν στους υπογράφοντες την ένσταση. Πολλοί από όσους ερωτήθηκαν απάντησαν ότι είχαν « ... εσφαλμένα πληροφορηθεί για το όλο ζήτημα από τον συντάκτη της αίτησης ... » και μάλιστα κάποιοι από αυτούς ζήτησαν να αφαιρεθούν οι υπογραφές τους από την ένσταση, αίτημα όμως που δεν έγινε αποδεκτό από τους υπεύθυνους της υποβολής της ένστασης. Ως αποτέλεσμα της παραπάνω συνθήκης: α) Ολυμπίτες-Διαφανιώτες αλλά και άλλοι Καρπάθιοι γλεντιστές (δηλαδή άμεσοι φορείς του στοιχείου) κατέθεσαν στη συντακτική ομάδα προφορικές μαρτυρίες, ενυπόγραφες επιστολές και κοινοποιήσεις τους στα κοινωνικά δίκτυα με δημόσιες επώνυμες τοποθετήσεις τους, μέσω των οποίων τάσσονται υπέρ του φακέλου «Καρπάθικο Γλέντι», ως αντιπροσωπευτικού για το πώς αισθάνονται και λειτουργούν μέσω του γλεντιού τους οι απανταχού Καρπάθιοι και β) μέλη της επιστημονικής κοινότητας που γνωρίζουν το συγκεκριμένο θέμα λόγω μακράς ερευνητικής τους ενασχόλησης με αυτό, απέστειλαν ενυπόγραφες επιστολές τους με την επιστημονική αλλά και την βιωματική τους άποψη για το καρπάθικο γλέντι.

[βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 6^{ος} - Προφορικές Μαρτυρίες & Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 12^ο - Επιστολές / Τοποθετήσεις / Κοινοποιήσεις**].

8. Διαφύλαξη/ανάδειξη του στοιχείου

a. Πώς μεταδίδεται το στοιχείο στις νεότερες γενιές σήμερα:

Η μετάδοση του καρπάθικου γλεντιού από τις παλαιότερες στις νεότερες γενιές απαιτεί τη μεταβίβαση της γνώσης και της ενσωμάτωσης των δομικών του στοιχείων, και μάλιστα των σκοπών, της τεχνικής των μαντινάδων και του χορού, στην αλληλένδετη μεταξύ τους σχέση. Στο παρελθόν η γνώση αυτή μεταβιβαζόταν στα πλαίσια της καθημερινότητας και της γιορτής της κοινότητας με απροσχεδίαστο και 'φυσικό', αλλά και με προσχεδιασμένο τρόπο. Σύμφωνα με τις αναμνήσεις Καρπαθίων γλεντιστών, μέχρι τη δεκαετία του 1970, τότε που ακόμη ο πληθυσμός του νησιού ήταν μεγάλος, τα παιδιά μάθαιναν να τραγουδούν και να φτιάχνουν μαντινάδες, αλλά και να χορεύουν, στα σπίτια τους και στις εργασίες εκτός σπιτιού, με την καθοδήγηση των μεγαλύτερων μελών της οικογένειάς τους ή συνομηλίκων τους. Στις 'αποσπερίες' στα σπίτια τους τα βράδια, αφού είχαν μελετήσει για το σχολείο, τα παιδιά κάθονταν γύρω από το τζάκι όπου οι παππούδες και οι γονείς τους, τους μούσαν στους σκοπούς του γλεντιού, μιμούμενοι με το στόμα τους ήχους της τσαμπούνας και της λύρας και βοηθώντας τα παιδιά να φτιάξουν μαντινάδες και να τις τραγουδήσουν. Οι μεγάλοι έδειχναν και τα βήματα του χορού στα παιδιά. Στόχος τους ήταν να γίνουν τα παιδιά τους, και μάλιστα τα αγόρια, που είχαν τον πρωτεύοντα ρόλο στο γλέντι, καλοί τραγουδιστές και χορευτές, αναπτύσσοντας τα στοιχεία εκείνα που θα ανέβαζαν το κοινωνικό τους γόητρο και θα οδηγούσαν και σε επιθυμητούς γάμους, ακόμη και νέους από κατώτερη κοινωνική τάξη, αλλά με αναγνωρισμένη ικανότητα στο γλέντι. Οι μητέρες και άλλες γυναίκες συγγενείς (θείες, γιαγιάδες) έπαιζαν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην εκμάθηση των σκοπών, των μαντινάδων και των χορών μέσω της άτυπης διδασκαλίας των μικρών παιδιών, ακόμη και σε κοινότητες όπου οι γυναίκες δεν τραγουδούν στα κοινοτικά γλέντια, όπως στην Όλυμπο (βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 6^{ος} - Προφορικές Μαρτυρίες: Ευμορφία Ι. Διακογεωργίου** ως προς αυτόν τον τρόπο έμφυλης μεταβίβασης του στοιχείου). Αλλά και στο πλαίσιο των αγροτικών εργασιών, στο 'παραοσκίο', δηλαδή στη βόσκηση των οικόσιτων ζώων της οικογένειας, τα παιδιά εξασκούσαν τους σκοπούς λέγοντάς τους με το στόμα και χόρευαν χρησιμοποιώντας ως ντάμα κανένα μακρύ κλαρί από σκίνο για να πιαστούν και να κάνουν τα τσαλίμια τους. Μεγαλώνοντας, τα αγόρια έμπαιναν σταδιακά στο γλέντι στην εφηβική ηλικία, λέγοντας τις πρώτες μαντινάδες τους, ενθαρρυνόμενοι και αξιολογούμενοι από τους μεγαλύτερους και πειθαρχώντας

στους άγραφους κανόνες του γλεντιού, και συγκεκριμένα στον σεβασμό της ηλικιακής ιεραρχίας και της προσοχής στη σωστή εναλλαγή των θεμάτων του γλεντιού. Τα κορίτσια αποκτούσαν τη γνώση του γλεντιού παρακολουθώντας τα γλέντια, καταγράφοντας, αρχικά στη μνήμη τους και στη συνέχεια σε χαρτί, τις μαντινάδες που λέγονταν και διατηρώντας το πολιτισμικό αυτό κεφάλαιο των κοινοτήτων τους στις ατομικές και στη συλλογική τους μνήμη. Επιπλέον, σε διάφορα χωριά, όπως για παράδειγμα, στο Όθος, νέοι και νέες έστηναν 'πρόχειρα γλέντια' σε αυλόγυρους εκκλησιών ή σε άλλους ανοικτούς χώρους, όπου εξασκούσαν στον χορό ώστε να είναι έτοιμοι για τα επίσημα γλέντια και τα πανηγύρια.

Πέρα, όμως, από την άτυπη και βιωματική αυτή εκμάθηση του γλεντιού στο πλαίσιο της οικογένειας και της κοινότητας, εδώ και πολλές δεκαετίες, συγκεκριμένα από τη δεκαετία του 1970 και εξής, τα στοιχεία του καρπάθικου γλεντιού μεταβιβάζονται στις νεότερες γενιές και μέσω οργανωμένων μαθημάτων που προσφέρονται από συλλογικούς φορείς όπως η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (από τη Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης – Ν.Ε.Λ.Ε.) και ο Δήμος Καρπάθου (από το Πνευματικό Κέντρο Δήμου Καρπάθου, που συστάθηκε με τον νόμο του Καποδίστρια), από το Λύκειο Ελληνίδων Καρπάθου και από τοπικούς συλλόγους. Τα μαθήματα αυτά περιλαμβάνουν τη διδασκαλία παραδοσιακών οργάνων, σκοπών και χορών από ντόπιους μουσικούς στα χωριά της Καρπάθου, αλλά και τη διδασκαλία της τεχνικής της δημιουργίας μαντινάδων από τα παιδιά. Τα παιδιά ενθαρρύνονταν από τους δασκάλους τους να φτιάξουν μαντινάδες με τη βοήθεια των γονέων τους στο σπίτι πάνω σε συγκεκριμένα θέματα, να τις φέρουν στο μάθημα, να τις αποστηθίσουν και να μάθουν να τις ταιριάζουν σε σκοπούς. Ανάλογες οργανωμένες προσπάθειες μετάδοσης του γλεντιού εφαρμόζονται και από συλλόγους της καρπαθιακής διασποράς. Τα αποτελέσματά τους ήταν θετικά, καθώς κατάφεραν σε μεγάλο βαθμό να εξοικειώσουν τους νεότερους Καρπάθιους με τα στοιχεία του γλεντιού έτσι ώστε να μπορούν να τα αναγνωρίζουν και να συμμετέχουν στα γλέντια. Με τα λόγια μιας Καρπαθιάς, η οποία τώρα διδάσκει το γλέντι σε μικρά παιδιά, «*πρώτα μπολιαστήκαμε από τα μαθήματα και μετά κυνηγούσαμε το γλέντι*».

Το καρπάθικο γλέντι μεταδίδεται:

- Ως βιωματική, άτυπη μάθηση και διαδικασία μύησης στα περιβάλλοντα: α) της οικογένειας στην καθημερινότητα και σε εορταστικά γεγονότα στο σπίτι από γονείς, παππούδες και γιαγιάδες, συγγενείς και φίλους που διδάσκουν τις

νεότερες γενιές συστηματικά ή μέσα από το παράδειγμά τους στο γλέντι· β) του ευρύτερου κοινοτικού περιγύρου (για παράδειγμα, σε συζητήσεις στο σχολείο, στην εργασία, με φίλους, στο καφενείο, κ.ο.κ., σε χώρους όπου συνευρίσκονται οι Καρπάθιοι στο νησί και στη διασπορά, και όπου συζητούνται οι μαντινάδες και μπορεί να ξεκινήσουν και γλέντια)· και γ) στα ίδια τα γλέντια (αρχικά με συμμετοχή σε αυτά ως παρατηρητές και αργότερα ως μαθητευόμενοι γλεντιστές, μουσικοί και χορευτές).

- Μέσω της γλεντικής εξάσκησης συνομηλικών μεταξύ τους σε διάφορα πλαίσια συνέντευξης, όπως, για παράδειγμα, στα γλέντια που οργανώνει ο Όμιλος Καρπαθίων Νέων στην Αττική ή ομάδες Καρπαθίων νέων όταν συναντιούνται στο νησί, ιδιαίτερα το καλοκαίρι.
- Με οργανωμένες πρακτικές εκμάθησης (που αφορούν μουσικά όργανα, χορούς, τραγούδια και μαντινάδες), από ιδιώτες δασκάλους, είτε ως ατομικά μαθήματα, είτε με τη μορφή μαθημάτων που προσφέρονται από τοπικούς και πολιτιστικούς συλλόγους και εκπαιδευτικούς-ερευνητικούς φορείς, στην Κάρπαθο, στη Ρόδο, στην Αθήνα, στον Πειραιά και στη διασπορά. Στα οργανωμένα αυτά πλαίσια διδάσκονται όχι μόνον ο χορός και το παίξιμο των παραδοσιακών οργάνων, λύρας, λαούτου και τσαμπούνας, αλλά κυρίως, οι σκοποί, το τραγούδι και η σύνθεση της μαντινάδας. Οι σκοποί και οι μαντινάδες, στοιχεία τα οποία έως τις μέρες μας αποτελούσαν βασικά και αλληλένδετα χαρακτηριστικά της ενδο-κοινοτικής και της δια-κοινοτικής προφορικής επικοινωνίας των Καρπαθίων, δεν μπορούν πλέον να μεταβιβαστούν στο πλαίσιο της καθημερινής και της εορταστικής τους ζωής, αφού στην πλειοψηφία τους οι Καρπάθιοι ζουν μακριά από το νησί τους και ο τρόπος ζωής τους ακολουθεί τους ρυθμούς και τις τάσεις που έχει επιφέρει ο καταναλωτισμός και η παγκοσμιοποίηση ακόμη και στις κοινότητες του νησιού (χρόνος εμπορευματοποιημένος, ενδιαφέροντα και τρόποι συνυφασμένοι με την κατανάλωση). Τα παιδιά των Καρπαθίων σήμερα, περισσότερο από ό,τι στο παρελθόν, μαθαίνουν να ξεχωρίζουν και να τραγουδούν τους σκοπούς και να συνθέτουν μαντινάδες σε μεγάλο βαθμό στα μαθήματα που προσφέρονται από τους συλλόγους τους. Σκοποί και μαντινάδες διδάσκονται μαζί, σαν 'πακέτο', καθώς τα παιδιά μαθαίνουν τους σκοπούς μέσω των μαντινάδων (βρίσκουν τον σκοπό με την αρχή μιας μαντινάδας), ενώ μαθαίνουν να φτιάχνουν μαντινάδες επενδύοντάς τες με σκοπούς. Στα μαθήματα του συλλόγου 'Ομόνοια' των Απεριτών Αττικής, οι

μικροί μαθητές αναλαμβάνουν να φτιάξουν μαντινάδες στα σπίτια τους, με τη βοήθεια των γονέων τους, να τις φέρουν στο μάθημα και να τις τραγουδήσουν στους σκοπούς που έχουν διδαχθεί. Συγχρόνως, εισάγονται με τον τρόπο αυτόν στο ήθος και στην τάξη του γλεντιού, που απαιτεί ησυχία και σεβασμό στο άκουσμα των μαντινάδων και στο κάθε θέμα που αυτές εισάγουν. Τα μαθήματα που παρέχονται επομένως στα παιδιά και στους νέους από τέτοιους συλλόγους, σε συνεργασία πάντα με τις οικογένειες και τις κοινότητες των Καρπαθίων, δεν διδάσκουν απλώς το γλέντι ως προς τα συστατικά του στοιχεία, αλλά παρέχουν γενικότερη γλεντική παιδεία στις νεότερες γενιές. Και όπως αναφέρθηκε παραπάνω, αυτές οι στρατηγικές μεταβίβασης δεν είναι καινούργιες, αλλά χρησιμοποιούνταν εδώ και πολλά χρόνια στην Κάρπαθο και στην καρπαθιακή διασπορά· [βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 6^{ος} - Προφορικές Μαρτυρίες: Φανή Αναστασιάδη, Φανή Μαραγκάκη, Νικόλαος Κ. Παραγυιός & Ηλίας Εμμ. Βασιλαράς (2018.12.28)** για τη μεταβίβαση των στοιχείων του γλεντιού στις νεότερες γενιές].

- Με την διαδικτυακή πληροφόρηση από κοινωνικά δίκτυα και servers οπτικοακουστικών πολυμέσων (videos γλεντιών, πολιτιστικές παραστάσεις, εκπαιδευτικά σεμινάρια, videos εκμάθησης χορών και οργάνων, κ.ο.κ.). Για παράδειγμα, στην περίπτωση συλλόγων όπως η Ομόνοια Απεριτών Αττικής, οι γονείς μπορούν να μπαίνουν στην ιστοσελίδα των μαθημάτων και να παρακολουθούν το βιντεοσκοπημένο μάθημα που μπορεί ακόμη και να έχασαν τα παιδιά τους για κάποιο λόγο, ώστε να μπορούν να προετοιμάζουν τις εργασίες που τους ανατέθηκαν για το επόμενο μάθημα. Έτσι, με τη χρήση του διαδικτύου, διευκολύνεται η εκμάθηση του γλεντιού για τα παιδιά και εμπλέκονται στη διαδικασία ακόμη και γονείς που δεν γνωρίζουν αρκετά για το γλέντι, αλλά είναι πρόθυμοι να μάθουν.
- Με την επικοινωνία, ιδιαίτερα Καρπαθίων φοιτητών – και άλλων νέων – μεταξύ τους με μαντινάδες στο διαδίκτυο, καλλιεργείται η προφορικότητα που είναι απαραίτητο στοιχείο του καρπάθικου γλεντιού.
- Με την έκδοση παραγωγών (έντυπες εκδόσεις με θέμα ή με στοιχεία για το γλέντι, μουσικές εκδόσεις, φωτογραφικά λευκώματα).
- Με το πληροφοριακό υλικό από δημοσιευμένες εθνογραφικές εργασίες (επιστημονικές μελέτες καταγραφής και ανάλυσης του γλεντιού και των δομικών του στοιχείων, εκπομπές και ντοκιμαντέρ εθνογραφικού περιεχομένου).

β. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης του στοιχείου που έχουν ληφθεί στο παρελθόν ή που εφαρμόζονται σήμερα (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Τα μέτρα διαφύλαξης και ανάδειξης του στοιχείου που εφαρμόζονται σήμερα αλλά ελήφθησαν και στο παρελθόν τόσο στην Κάρπαθο όσο και στους τόπους διασποράς των Καρπαθίων είναι τα εξής:

- Οι κοινότητες της Καρπάθου και της διασποράς των Καρπαθίων εντός και εκτός Ελλάδος ανέκαθεν φρόντιζαν και φροντίζουν να διατηρούν ζωντανά τα καρπαθιακά έθιμα, τα δρώμενα και τις τελετουργίες στον κύκλο του χρόνου (π.χ. πανηγύρια στις εορτές αγίων) και στον κύκλο της ζωής (π.χ. γάμοι, βαφτίσια, 'εφτά' του μωρού), στο πλαίσιο των οποίων αναπτύσσεται το καρπαθικό γλέντι. Τα έθιμα και τα δρώμενα αυτά, με το γλέντι που τα συνοδεύει, ήταν και παραμένουν ζωντανά και δίνουν νόημα στη ζωή των ανά τον κόσμο Καρπαθίων.
- Οι κοινότητες και οι σύλλογοι των Καρπαθίων καταβάλλουν συστηματικές προσπάθειες να συντηρήσουν και να βελτιώσουν τους χώρους, εσωτερικούς και εξωτερικούς (π.χ. αυλές και υπόστεγα εκκλησιών, κοινοτικά και εκκλησιαστικά 'μέγαρα', πλατείες, χοροστάσια, χώρους συλλόγων) όπου λαμβάνουν χώρα τα γλέντια.
- Οι οικογένειες και οι κοινότητες των Καρπαθίων ανά τον κόσμο καταβάλλουν προσπάθειες για τη συνέχιση της δημιουργίας της υλικοτεχνικής υποδομής (π.χ. καρπαθιακά μουσικά όργανα, παραδοσιακές ενδυμασίες και υποδήματα γυναικών, στην περίπτωση της Ολύμπου, καρπαθιακά εδέσματα), η οποία είναι απαραίτητη για τη συνέχιση του καρπαθικού γλεντιού.
- Μαθήματα μαντινάδας, τραγουδιού, χορών και μουσικών οργάνων από πολιτιστικούς και τοπικούς συλλόγους [**ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 6^ο - Επιστημονικά Συνέδρια/Ημερίδες, Εντεταλμένες Ερευνητικές Αποστολές, Εκπαιδευτικά Προγράμματα/Σεμινάρια**].
- Σε περίπτωση έλλειψης βασικών συντελεστών του γλεντιού, όπως είναι οι οργανοπαίκτες, παρατηρείται συνεργασία ανάμεσα στα χωριά της Καρπάθου και ανάμεσα στους καρπαθιακούς συλλόγους της διασποράς εντός και εκτός Ελλάδος, για τη δυνατότητα συνέχισης του γλεντιού και μεταβίβασής του στις νεότερες γενιές των Καρπαθίων. Για παράδειγμα, Ολυμπίτες ή άλλοι Καρπαθίοι μουσικοί αναπληρώνουν την απουσία

οργανοπαικτών στην Αρκάσα ή στις Πυλές, ενώ Μεσοχωρίτης λυριστής διδάσκει τραγούδι και χορό στα παιδιά όλων των Καρπαθίων από κοινού σε Ολυμπίο διασπορικό σύλλογο στη Βαλτιμόρη των Η.Π.Α. Ιδιαίτερα έχουν πληγεί τα μικρότερα χωριά της Καρπάθου, όπου η συρρίκνωση του πληθυσμού έχει επιφέρει και την έλλειψη μουσικών και γλεντιστών. Στην Αθήνα, παιδιά ολυμπίτικης και απερίτικης καταγωγής μαθαίνουν μαζί τραγούδι και χορό και συμμετέχουν από κοινού σε πολιτιστικές παραστάσεις (βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 12^ο - Επιστολές / Τοποθετήσεις / Κοινοποιήσεις: Μαριγούλα Κρητισιώτη**). Συνέργειες όπως αυτές πιστοποιούν την υποχώρηση της αυτάρκειας των τοπικών κοινοτήτων όσον αφορά στους συντελεστές του γλεντιού (μουσικούς και γνώστες του χορού) και την στροφή τους προς τους 'πολιτισμικά οικείους' άλλους Καρπάθιους προς αναπλήρωση των κενών. Επιπλέον, οι συνέργειες αυτές τεκμηριώνουν το γεγονός ότι το καρπάθικο γλέντι αποτελεί κοινό βασικό πολιτισμικό ιδίωμα όλων των Καρπαθίων.

- Διοργάνωση συνεδρίων και ημερίδων καρπαθιακής λαογραφίας, κατά τις οποίες υπάρχουν εισηγήσεις που προσεγγίζουν ερευνητικά το καρπάθικο γλέντι [βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 6^ο - Επιστημονικά Συνέδρια/Ημερίδες, Εντεταλμένες Ερευνητικές Αποστολές, Εκπαιδευτικά Προγράμματα/Σεμινάρια**].
- Σεμιναριακά μαθήματα (εισηγήσεις, εργαστήρια, ασκήσεις επιτόπιας έρευνας) με αποδέκτες την τοπική κοινότητα, μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μεταπτυχιακούς φοιτητές & υποψήφιους διδάκτορες ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών, εκπαιδευτικούς, ερευνητές καρπαθιακής λαογραφίας [βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 4^{ος} - Οδηγοί Σπουδών, Ερευνητικά Σεμινάρια, Εκπαιδευτικά Προγράμματα**].
- Εθνογραφική έρευνα που αναλαμβάνουν διάφοροι επιστήμονες [βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 6^ο - Επιστημονικά Συνέδρια/Ημερίδες, Εντεταλμένες Ερευνητικές Αποστολές, Εκπαιδευτικά Προγράμματα/Σεμινάρια**].
- Επιστημονικές εκδόσεις (έντυπες με ηχητικό ή/και οπτικοακουστικό υλικό).
- Μουσικές εκδόσεις, φωτογραφικά λευκώματα και εθνογραφικού τύπου ντοκιμαντέρ και εκπομπές [βλ.: α) **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 7^ο - Εθνογραφικά Ντοκιμαντέρ & Εκπομπές**, β) **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} -**

Παράρτημα 8^ο - Φωτογραφικά Λευκώματα και γ) ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 9^ο - Μουσικές Εκδόσεις].

- Πολιτιστικές παραστάσεις & αναπαραστάσεις γλεντιών και άλλων καρπαθιακών δρωμένων και εθίμων που περιλαμβάνουν γλέντια. Ιδιαίτερη αξία για την προβολή του γλεντιού αλλά και για τη μύηση σε αυτό αποτελούν οι παραστάσεις που οργανώνουν πολιτιστικοί σύλλογοι του νησιού και της διασποράς, μέσω των οποίων παιδιά και νέοι Καρπάθιοι προβάλλουν εκφάνσεις της μουσικοχορευτικής και γλεντικής τους παράδοσης σε ακροατήρια Καρπαθίων αλλά και μη Καρπαθίων. Εδώ εντάσσονται τα κάλαντα που τραγουδούν τα παιδιά σε σημαντικές πολιτικές προσωπικότητες μέσω του συλλόγου τους και οι επισκέψεις τους σε άλλα χωριά, νησιά ή αστικούς χώρους, για να τραγουδήσουν και να χορέψουν σε διάφορες περιστάσεις. [βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 10^ο - Πολιτιστικές Παραστάσεις/Παρουσιάσεις, Οργάνωση Εθιμικών Δρωμένων & Θρησκευτικών Πανηγύρεων από Πολιτιστικούς Συλλόγους**].

γ. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης που προτείνετε να εφαρμοστούν στο μέλλον (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

ΚΙΝΔΥΝΟΙ

[βλ. και ανωτέρω [Ενότητα 3. υποενότητα vii](#) – Μετασχηματισμοί του Καρπάθικου Γλεντιού]

Αν και οι Καρπάθιοι ως άτομα και ως κοινότητες φροντίζουν για τη διατήρηση και την ανάδειξη του καρπάθικου γλεντιού, υπάρχουν και κίνδυνοι που λειτουργούν αρνητικά για τη διατήρησή του, ειδικά όσον αφορά στην ανάπτυξη και στη μεταβίβαση του στοιχείου στο νησί.

- Ο πρώτος και ίσως ο σημαντικότερος κίνδυνος είναι η ερήμωση των εντόπιων κοινοτήτων στην Κάρπαθο. Για παράδειγμα, δύο από τα μεγαλύτερα πρώην κεφαλοχώρια της Κάρπαθου, η Όλυμπος και οι Μενετές, πλέον κατά τους μήνες Οκτώβριο-Ιούνιο δεν αριθμούν πάνω από 100 κατοίκους η Όλυμπος και πάνω από 250 οι Μενετές, με μέσο όρο ηλικίας κατοίκων άνω των 60 ετών, ενώ τα σχολεία εξακολουθούν να κλείνουν στο νησί λόγω έλλειψης παιδιών. Έτσι, εθιμικά δρώμενα του κύκλου της ζωής ('εφτά' του μωρού, βαφτίσεις, αρραβώνες, γάμοι), δρώμενα συνδεδεμένα με τον κύκλο του χρόνου (θρησκευτικά πανηγύρια, 'εύχησης' στις ονομαστικές εορτές, έθιμα

Αποκριών, Σαρακοστής και Πάσχα) αλλά και αυθόρμητα γλέντια σε καφενεία, γίνονται πλέον σπάνια, γιατί απλά δεν υπάρχουν άνθρωποι για να συσταθούν παρέες γλεντιστών.

- Ο δεύτερος κίνδυνος, εν πολλοίς απόρροια της δημογραφικής αλλαγής στα χωριά της Καρπάθου, συνίσταται στην υποβάθμιση του καθιστού γλεντιού, της διαλογικής, δηλαδή, φάσης του γλεντιού, που αποτελεί και τον πυρήνα του, «*το πνευματικό και το συναισθηματικό κομμάτι του*», με τα λόγια ενός γλεντιστή. Για να υπάρξει, το καθιστό γλέντι προϋποθέτει την ύπαρξη κοινότητας γλεντιστών, που πρέπει να γνωρίζονται μεταξύ τους (ως συγχωριανοί αλλά και κάποιοι 'ξένοι' γλεντιστές από άλλα χωριά που ξέρουν να τραγουδούν και συνδέονται με την ομάδα). Η αθρόα μετανάστευση και η αστικοποίηση που υπέστησαν ιδιαίτερα τα Κάτω Χωριά της Καρπάθου, οδήγησαν στο φαινόμενο γαμήλιων γλεντιών και πανηγυριών, ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες, με μεγάλη πολυκοσμία. Σε τέτοια περιβάλλοντα το καθιστό γλέντι δεν μπορεί να διεξαχθεί λόγω της φασαρίας που δεν επιτρέπει τον διάλογο με μαντινάδες, αλλά και λόγω των διαφορετικών ψυχαγωγικών επιδιώξεων του συρρέοντος πλήθους που συνήθως στρέφεται προς τον χορό, εξυπηρετούμενο από τις ντόπιες ή επείσακτες ορχήστρες. Έτσι, το 'καρπάθικο γλέντι' χωρίς την 'καθιστή' του φάση καταλήγει να είναι πλέον ένα μεμονωμένο μουσικοχορευτικό γεγονός (τμήμα του μουσικοχορευτικού γαμήλιου προγράμματος), κατά το οποίο παίζονται και χορεύονται ο κάτω χορός με κάποιες μαντινάδες από την ορχήστρα, ο πάνω χορός και η σούστα. Τα όργανα πλέον που συνηθίζονται είναι λύρα, μπουζούκι, synthesizer και drums, ενώ αρκετά συχνά υπάρχει πρόγραμμα από DJs. Οι γλεντιστές, κυρίως μεγαλύτεροι σε ηλικία άντρες αλλά και νέοι που αγαπούν το διαλογικό γλέντι και θέλουν να μυηθούν σε αυτό, καταφεύγουν σε καφενεία όπου γίνεται καθιστό γλέντι. Καθιστό γλέντι επίσης διεξάγεται στο σπίτι του γαμπρού και της νύφης πριν πάνε στην εκκλησία. Αλλά και στα πανηγύρια στα Κάτω Χωριά, μετά τον χορό στο πέργερο της εκκλησίας, συχνά ομάδες γλεντιστών επισκέπτονται τα γειτονικά σπίτια και στήνουν καθιστό γλέντι σε αυτά. Το φαινόμενο της διάσπασης του πρώην ενιαίου καρπάθικου γλεντιού απασχολεί τις κοινότητες και τους συλλόγους των Καρπαθίων, οι οποίοι προσπαθούν να το αντιμετωπίσουν με μαθήματα όπου τα παιδιά και οι νέοι εισάγονται στους σκοπούς, στη δημιουργία μαντινάδων, στο τραγούδι και στο χορό, αλλά και στην έννοια και στην τάξη του καθιστού γλεντιού ώστε να

μπορούν να το αναγνωρίζουν ως προς τα στοιχεία και την ολότητά του, να μάθουν να το σέβονται και να το αγαπούν, να το αναζητούν στα γλέντια των χωριών τους και, τελικά, να συμμετέχουν και οι ίδιοι ως νέοι γλεντιστές [βλ.: [Ενότητα 8. υποενότητα α](#) & [Ενότητα 8. υποενότητα β](#)].

- Ως προέκταση της ανωτέρω συνθήκης, πρέπει να αναφερθούμε στο φαινόμενο των 'ορχηστρών'. Τα τελευταία χρόνια στα Κάτω Χωριά αλλά και σε διασπορικές κοινότητες έχει παρατηρηθεί η πρόσκληση ορχηστρών ή/και djs ευρύτερου ρεπερτορίου μουσικής (ελληνικά λαϊκά, νησιώτικα, latin, κ.α.) σε πανηγύρια, γάμους, χοροεσπερίδες κ.ο.κ. Οι ορχήστρες απαρτίζονται από όργανα πέραν όσων συνηθίζονται στο καρπάθικο γλέντι, όπως μπουζούκι, synthesizer, drums κ.α., στήνονται εκτός του χώρου των γλεντιστών και των χορευτών, χρησιμοποιούν πάντα μικροφωνικές και μεγαφωνικές εγκαταστάσεις και ορίζουν τη ρεπερτοριακή, τραγουδιστική και χορευτική διάρθρωση αλλά και τη συναισθηματική ανάπτυξη του γλεντικού δρωμένου. Οι djs παίζουν συνήθως 'μουσικά χαλιά' κατά τη διάρκεια της κοινοτικής συνεστίασης και μουσικό πρόγραμμα που δεν μπορεί να καλύψει οργανικά και τραγουδιστικά η ορχήστρα.

Η συνθήκη αυτή έχει αρνητική επίδραση στη διατήρηση αλλά και στη μετάδοση του καρπάθικου γλεντιού, τόσο γιατί παραγκωνίζει τον ιδιοτοπικό γλεντικό τρόπο όσο και γιατί υποβιβάζει τον σημαίνοντα και ενεργό ρόλο που πρέπει να έχει η κοινότητα στην γλεντική της έκφραση.

- Ένας ακόμη κίνδυνος αφορά στην πολιτιστική παγίωση, ωραιοποίηση και ομογενοποίηση του γλεντιού, ειδικά στις διασπορικές κοινότητες, οι οποίες δέχονται τις επιδράσεις και πολλών άλλων γλεντικών στοιχείων και τρόπων. Στην περίπτωση αυτή αναπτύσσονται φαινόμενα προσχεδιασμένων πολιτιστικά γλεντιών, εύληπτων, ευάκουστων και προσαρμοσμένων στο να καταναλωθούν 'ευχάριστα' από το κοινό τους. Αυτή η πρακτική δημιουργεί σταδιακά, ένα ομογενοποιημένο και σκηνοθετημένο πολιτιστικό προϊόν, στο οποίο αρχίζει να εκλείπει η αυθόρμητη έκφραση της κοινότητας, ενώ επίσης δεν προβάλλονται οι ιδιαιτερότητες του γλεντιού, όπως αυτές αναπτύσσονται ακόμα και σήμερα στις τοπικές κοινότητες του νησιού.
- Ανησυχητικό φαινόμενο αρνητικής επίδρασης στην τέλεση του γλεντιού, ειδικά στο νησί της Καρπάθου, είναι η αντιδεδοντολογική καταγραφή του. Μεγάλου όγκου και μεγάλου αριθμού συστήματα καταγραφής (ηχητικά, φωτογραφικά και κινηματογραφικά) μαζί με τους χειριστές τους τοποθετούνται σε

κοντινότετη απόσταση από το γλεντικό δρώμενο. Το αποτέλεσμα είναι να παρεμβαίνουν φυσικά και συναισθηματικά στην τέλεση του γλεντιού ως 'ξένα σώματα', με αποτέλεσμα να επηρεάζουν τόσο τους γλεντιστές όσο και το γλεντικό δρώμενο με την παρουσία τους. Επίσης έχουν εμφανιστεί φαινόμενα «κατά παραγγελία στησίματος» δρωμένων και των γλεντιών τους, δηλαδή δρώμενα που οργανώνονται και τελούνται εκτός χρόνου και κοινοτικής συνθήκης, με σκοπό να εξυπηρετήσουν αποκλειστικά τον χρόνο και τις ανάγκες του 'καταγραφέα'. [βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 3^{ος} - Γραπτές Μαρτυρίες: Γιώργος Κ. Λιγνός** σχετικά με την καταγραφή του γλεντιού].

- Η τουριστική ανάπτυξη στο νησί της Καρπάθου δημιουργεί συνθήκες όπως: η εκμετάλλευση και η εμπορευματοποίηση του στοιχείου ως πολιτιστικός πόλος έλξης τουριστών. Παράλληλα, η μετατόπιση του γλεντικού διαλόγου από τις παρέες των μερακλήδων στα μέλη της ορχήστρας, η αλλαγή στην τάξη του γλεντιού προς όφελος του τουριστικού θεάματος, η χρήση τεχνικών μέσων όπως μικροφωνικές και μεγαφωνικές εγκαταστάσεις, αλλοιώνουν το ύφος του γλεντιού, επηρεάζουν αρνητικά τη συνοχή του και επιδρούν αρνητικά στην κοινοτική του διάσταση. Τέλος πρέπει να επισημανθεί και εδώ ότι εξαιτίας της τουριστικής ενασχόλησης των κατοίκων κατά τους καλοκαιρινούς μήνες πολλά μέλη των κοινοτήτων δεν μπορούν να παρευρεθούν στα κοινοτικά γλέντια λόγω των επαγγελματικών τους υποχρεώσεων.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΔΙΑΦΥΛΑΞΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ

Πέραν των μέτρων διαφύλαξης και ανάδειξης του καρπάθικου γλεντιού που ήδη υπάρχουν και εφαρμόζονται από κοινότητες, συλλόγους και άτομα (βλ. ανωτέρω [Ενότητα 8. υποενότητα β](#)), προτείνονται και τα εξής:

- Διεξαγωγή αποστολών με καταρτισμένους ερευνητές για καταγραφές στην Κάρπαθο αλλά και στις παροικίες της διασποράς σε Ελλάδα, Αμερική, Καναδά και Αυστραλία.
- Υπάρχει ανάγκη να μελετηθούν και να προβληθούν μέσω κατάλληλων ερευνητικών και εκδοτικών προγραμμάτων, τα ακόλουθα στοιχεία: η τοπική μουσική παράδοση κάθε χωριού αλλά και κοινοτήτων της διασποράς, οι μουσικές οικογένειες Καρπαθίων ανά τον κόσμο, η πρακτική της αυτοσχέδιας μαντινάδας στον προφορικό αλλά και στον γραπτό λόγο των Καρπαθίων.

- Ενημέρωση για τη σημασία του στοιχείου στη διατήρηση της ταυτότητας και του πολιτισμού των Καρπαθίων, σε όλες τις συλλογικότητες (χωριά-κοινότητες, συλλόγους, σωματεία, ιδρύματα, εταιρείες, συνεταιρισμούς, ενορίες, κ.ο.κ.) που το ασκούν, που ενδιαφέρονται να το προαγάγουν και να το διαδώσουν και επιθυμούν να συνδράμουν και να συμμετέχουν στις ανωτέρω ερευνητικές δράσεις.
- Σχεδιασμός και κατασκευή ιστοσελίδας και forum σε συνδυασμό με την χρήση κοινωνικών δικτύων, τα οποία θα λειτουργούν ως εργαλεία προβολής και ενημέρωσης για το καρπάθικο γλέντι, ενώ παράλληλα θα είναι και κόμβοι αλληλόδρασης για όλες τις καρπαθιακές κοινότητες ανά τον κόσμο.
- Συγκέντρωση αρχείων που αφορούν στο καρπάθικο γλέντι (γραπτά κείμενα, βιβλιογραφικοί κατάλογοι, φωτογραφίες, ηχογραφήσεις, κινηματογραφήσεις, κατάλογοι εντόπιων ερευνητών και ιδιωτικών αρχειακών συλλογών) με σκοπό τη δημιουργία: α) διαδικτυακού κόμβου για την προβολή και την επιστημονική και κοινοτική τους χρήση με δυνατότητα ελεύθερης πρόσβασής τους· και β) φυσικού αρχειακού χώρου (μουσείου) για την προβολή του στοιχείου και την ενημέρωση των επισκεπτών γι' αυτό.
- Διοργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων που να απευθύνονται σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο νησί της Καρπάθου, καθώς επίσης και σε πολιτιστικούς συλλόγους και άλλες συλλογικότητες που το επιθυμούν. Η επίσκεψη Καρπαθίων μαθητών σε άλλα χωριά της Καρπάθου για την παρακολούθηση δρωμένων και τελετουργιών που περιλαμβάνουν γλέντια, θα βοηθούσε στη συνειδητοποίηση τόσο των διαφορών όσο και των κοινών στοιχείων που μοιράζονται οι Καρπάθιοι όσον αφορά στο γλέντι, μέσα από τη συμμετοχή και την καλοπροαίρετη άμιλλα, και θα ενίσχυε την συλλογική καρπαθιακή ταυτότητα των νέων.
- Οργάνωση συνεδρίων με θέμα το καρπάθικο γλέντι, όπου θα παρουσιαστούν επιστημονικές ανακοινώσεις για τα γλέντια των διαφόρων χωριών και κοινοτήτων των Καρπαθίων του νησιού και της διασποράς. Έτσι θα δοθεί το κίνητρο να μελετηθεί πληρέστερα το καρπάθικο γλέντι σε παγκαρπαθιακό επίπεδο, αφού είναι φανερό ότι κάποιες περιοχές έχουν μελετηθεί πλημμελώς ως προς αυτό, με αποτέλεσμα οι ίδιοι οι Καρπάθιοι, παρά τις περιστασιακές τους ανταλλαγές στα γλέντια άλλων χωριών, να μη γνωρίζουν αρκετά γύρω από τις τοπικές γλεντικές συνθήκες και παραδόσεις των γειτόνων τους Καρπαθίων, με αποτέλεσμα να κυριαρχεί συχνά η άγνοια,

τα στερεότυπα, ακόμη και η μισαλλοδοξία για τις γλεντικές πρακτικές των 'άλλων' Καρπαθίων. Επιπλέον οι ίδιοι οι κάτοικοι των μικρότερων και των Κάτω Χωριών στερούνται αυτοπεποίθησης σχετικά με την αξία των δικών τους γλεντιών σε σχέση με τα πιο δομημένα σήμερα ολυμπίτικα γλέντια - συνθήκη η οποία εξηγήθηκε ανωτέρω - με αποτέλεσμα να θεωρούν τα δικά τους γλέντια 'κατώτερα', αγνοώντας ή μη αξιολογώντας όπως τους αξίζει, τις δικές τους τοπικές γλεντικές παραδόσεις [βλ.: α) **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 12^ο - Επιστολές / Τοποθετήσεις / Κοινοποιήσεις: Μανώλης Δημελλάς & Μαριγούλα Κρητσιώτη**, β) **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 3^{ος} - Γραπτές Μαρτυρίες: Μηνάς Λιγνός και γ) ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 6^{ος} - Προφορικές Μαρτυρίες Νικόλαος Κ. Παραγυιός**]. Μία πιο εμπειριστατωμένη έρευνα, με ανάδειξη της μέσα από ένα επιστημονικό συνέδριο και την έκδοση των Πρακτικών του, θα συμβάλει στη διόρθωση τέτοιων παρανοήσεων και ελλιπούς γνώσης ως προς το καρπάθικο γλέντι.

- Το καρπάθικο γλέντι είναι ζωντανό, πλούσιο και ποικίλο και συνδέεται με πολλές και σημαντικές εκφάνσεις του λαϊκού πολιτισμού: με τη μουσική, τον χορό, τον υλικό πολιτισμό (παραδοσιακή ενδυμασία, μουσικά όργανα), με το τραγούδι, την προφορικότητα και τον έντεχνο λαϊκό λόγο (αυτοσχέδια δίστιχα). Μπορεί, λοιπόν, να αποτελέσει πρόσφορο θέμα για την εισαγωγή των μαθητών, ιδιαίτερα της πρωτοβάθμιας, αλλά και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στους σημαντικούς αυτούς τόπους της λαϊκής παράδοσης, μέσω της πρωτοβουλίας των διδασκόντων και με τη συνέργεια των πολιτιστικών συλλόγων των Καρπαθίων. Μια τέτοια εκπαιδευτική του χρήση θα συμβάλει στη διατήρηση και στην περαιτέρω αξιοποίηση και προβολή του, όχι μόνο προς όφελος της καρπαθιακής, αλλά και της ευρύτερης ελληνικής κοινότητας. Παράδειγμα τέτοιων δράσεων, με αξιοποίηση των ευκαιριών που δίνει η καινοτόμος «Ευέλικτη Ζώνη» του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.), όπως εφαρμόστηκαν στο 6^ο Δημοτικό Σχολείο του Γέρακα από την εκπαιδευτικό και μέλος της συντακτικής ομάδας του φακέλου, Ευμορφία Ι. Διακογεωργίου, υπάρχουν στο **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 4^{ος} – Οδηγοί Σπουδών, Ερευνητικά Σεμινάρια, Εκπαιδευτικά Προγράμματα: Εκπαιδευτική Αξιοποίηση στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση**.

9. Βιβλιογραφία

[Αναλυτική βιβλιογραφία για το στοιχείο βλ.: **ΤΕΚΜΗΡΙΑ / Φάκελος 1^{ος} - Παράρτημα 13^ο - Βιβλιογραφία**].

Οι πρώτες γραπτές αναφορές για το καρπάθικο γλέντι και ειδικότερα για τα δομικά του στοιχεία (τραγούδια, σκοπούς, μαντινάδες και χορούς) εμφανίζονται από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Συγγραφείς με καταγωγή από την Κάρπαθο και λαογραφική προσέγγιση ως προς το δρώμενο, όπως ο Εμμ. Μανωλακάκης (1896) περιγράφουν τον βίο των κατοίκων του νησιού (υλικό, εθιμικό, θρησκευτικό). Στο πλαίσιο αυτό παραθέτουν πληροφορίες σε ποιες περιστάσεις οι κάτοικοι του νησιού συνηθίζουν να τραγουδούν και να χορεύουν, χωρίς όμως να δίνουν περισσότερες λεπτομέρειες. Αρκετοί από τους συγκεκριμένους λαογράφους-ερευνητές με σημαντικό εκπρόσωπό τους τον Μ. Μιχαηλίδη-Νουάρο (1928) εκδίδουν και ανθολογίες καρπαθιακών δημοτικών τραγουδιών, είτε από δικές τους καταγραφές, είτε συνδυαστικά και με υλικό που είχαν εκδώσει σε φιλολογικά περιοδικά παλαιότεροι από αυτούς συλλογείς. Αυτές οι συλλογές είναι σημαντικές, διότι οι ανθολόγοι μεταγράφουν τα τραγούδια και τις μαντινάδες με τα γλωσσικά ιδιώματα (ντοπιολαλίες) των χωριών του νησιού, καθώς επίσης συχνά τα παραθέτουν και με τους χορούς που συνδυάζονται. Αυτού του τύπου οι καταγραφές και μελέτες του στοιχείου από εντόπιους ερευνητές συνεχίζονται έως σήμερα, βασίζονται σε ταξινομικές λαογραφικές και φιλολογικές προσεγγίσεις και συνήθως αναφέρονται σε επιμέρους χωριά και εθιμικές περιστάσεις. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις μελέτες των: Ε. Βαρίκα Μοσκόβη (δημοσιεύσεις περιόδου 1962-1981), Μ. Γ. Γεωργιάδη (δημοσιεύσεις περιόδου 1962-1984), Ν. Κόνσολα (δημοσιεύσεις περιόδου 1963-1966), Μ. Μακρή (δημοσιεύσεις περιόδου 1983-2017), Κ. Ι. Χαλκιά (δημοσιεύσεις περιόδου 1975-2003). Ο Καρπάθιος καθηγητής Λαογραφίας Μ. Αλ. Αλεξιάδης συνέβαλε ιδιαίτερα στην έρευνα και στη διάδοση της γνώσης γύρω από την αυτοσχέδια στιχουργία της Κάρπαθου τόσο στην προφορική όσο και στην έντυπη μορφή της (δημοσιεύσεις περιόδου 1975-2018).

Σημαντική προσφορά στη μουσικολογική αποτύπωση του στοιχείου από την τρίτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα αποτελούν οι εθνομουσικολογικές μελέτες, οι οποίες πραγματεύονται επιμέρους στοιχεία του όπως τραγούδια, οργανοπαίκτες και μουσικά όργανα. Οι εθνομουσικολόγοι ερευνητές, οι περισσότεροι από τους οποίους δεν είναι ελληνικής εθνικότητας, προσεγγίζουν το καρπάθικο γλέντι και τα στοιχεία του ως ενιαίο εθνομουσικολογικό φαινόμενο και η αποτύπωσή τους κινείται

στον άξονα των κοινοτήτων του νησιού. Σημαντικά χαρακτηριστικά αυτών των καταγραφών και μελετών είναι: η ηχητική καταγραφή, η σημειογραφική μεταγραφή και η εθνομουσικολογική ανάλυση τραγουδιών, σκοπών και χορών, η μελέτη της μουσικής ώσμωσης και των μουσικών δικτύων που επηρεάζουν τους οργανοπαίκτες, τον τρόπο που παίζουν, καθώς επίσης και η ακριβής οργανολογική περιγραφή των μουσικών οργάνων που συμμετέχουν στο γλέντι. Εθνομουσικολόγοι μελετητές με έργο εστιασμένο στο καρπάθικο γλέντι είναι οι ακόλουθοι: Γ. Αμαργιανάκης (1997-2001), G. d' Angiolini (2007), Σ. Καράς (δημοσιεύσεις περιόδου 1954-1985), Λ. Λιάβας (δημοσιεύσεις περιόδου 1985-2001), Ε. Μπεϊνά (2011), S. Baud-Bonny (δημοσιεύσεις περιόδου 1935-1984), R. M. Brandl (δημοσιεύσεις περιόδου 1974-2008), J. Ohigashi (1985), D. Reisch (δημοσιεύσεις περιόδου 1985-1992).

Η πολυτοπική διάσταση, η κοινωνική λειτουργία και ο τελετουργικός χαρακτήρας του στοιχείου, στην Κάρπαθο αλλά και στη διασπορά των Καρπαθίων, αρχίζουν να παρουσιάζονται ερευνητικά από τη δεκαετία του 1980 και εξής. Αυτή η ερευνητική οπτική προκύπτει από τις θεωρητικές και μεθοδολογικές ανταλλαγές επιστημονικών κλάδων όπως η λαογραφία, η ανθρωπολογία, η εθνομουσικολογία, η εθνοχορολογία, η κοινωνιολογία και η ιστορία. Το καρπάθικο γλέντι γίνεται αντικείμενο έρευνας από μελετητές ως επί το πλείστον μη εντόπιους. Σημαντικοί μελετητές της έρευνας του καρπάθικου γλεντιού ως πολυσύνθετης και διατοπικής κοινωνικής και πολιτισμικής έκφρασης είναι οι: Μ. Γ. Ανδρουλάκη (2000-2016), Α. Caraveli (1985), Π. Κάβουρας (δημοσιεύσεις περιόδου 1990-2001) και Β. Χρυσανθοπούλου (δημοσιεύσεις περιόδου 2008-2018).

Τέλος, σημαντικότερες αποτυπώσεις και αναλύσεις του καρπάθικου γλεντιού έχουν δημοσιευθεί από τους ίδιους τους σύγχρονους γλεντιστές-φορείς του. Εντόπιοι μελετητές όπως η Μ. Κρητσιώτη (δημοσιεύσεις περιόδου 1987-2006) και ο Η. Εμμ. Βασιλαράς (δημοσιεύσεις περιόδου 2001-2018) διαθέτουν όχι μόνο γνώση των θεμάτων του γλεντιού στο πλαίσιο του χωριού καταγωγής τους αλλά επιπροσθέτως λόγω της μακρόχρονης έρευνάς τους στην Κάρπαθο και στην διασπορά της προσεγγίζουν το γλεντικό φαινόμενο ως συνολική καρπαθιακή πολιτισμική έκφανση, τόσο τοπικά όσο και διατοπικά. Οι μελέτες τους διοχετεύουν τη βιωματική γνώση τους ως γλεντιστών στην ευρύτερη συζήτηση για το καρπάθικο γλέντι, που είναι απαραίτητη τόσο στην κοινότητα των Καρπαθίων, όσο και στην επιστημονική κοινότητα.

10. Συμπληρωματικά Τεκμήρια

α. Φάκελος 1^{ος} - Παραρτήματα (μορφή κειμένου, πινάκων και χαρτών σε docx αρχεία)

1. Παράρτημα 1^ο - Κοινότητες Καρπαθίων (Κάρπαθος & Διασπορά).
2. Παράρτημα 2^ο - Συλλογικοί Φορείς με Δράση γύρω από το «Καρπάθικο Γλέντι».
3. Παράρτημα 3^ο - Θρησκευτικά Πανηγύρια & Εθιμικά Δρώμενα.
4. Παράρτημα 4^ο - Οικογενειακά Εθιμικά Δρώμενα.
5. Παράρτημα 5^ο - Οργανοπαίκτες & Οργανοποιοί.
6. Παράρτημα 6^ο - Επιστημονικά Συνέδρια & Ημερίδες, Εντεταλμένες Ερευνητικές Αποστολές, Εκπαιδευτικά Προγράμματα/Σεμινάρια.
7. Παράρτημα 7^ο - Εθνογραφικά Ντοκιμαντέρ & Εκπομπές.
8. Παράρτημα 8^ο - Φωτογραφικά Λευκώματα.
9. Παράρτημα 9^ο - Μουσικές Εκδόσεις.
10. Παράρτημα 10^ο - Πολιτιστικές Παραστάσεις/Παρουσιάσεις – Οργάνωση Εθιμικών Δρωμένων & Θρησκευτικών Πανηγύρεων από Πολιτιστικούς Συλλόγους.
11. Παράρτημα 11^ο - Συμμετοχή Καρπαθιακών Κοινοτήτων στην Σύνταξη του Φακέλου.
12. Παράρτημα 12^ο - Επιστολές / Τοποθετήσεις / Κοινοποιήσεις.
13. Παράρτημα 13^ο - Βιβλιογραφία.

β. Φάκελος 2^{ος} - Επιστολές Στήριξης για τον Φάκελο «Καρπάθικο Γλέντι»²⁴ (μορφή κειμένου σε pdf αρχεία)

1. Επιστολές από Εκπροσώπους της Δημοτικής Αρχής.
2. Επιστολές από Εκκλησιαστικούς Εκπροσώπους.
3. Επιστολές από ενεργούς Μουσικούς και Γλεντιστές.
4. Επιστολές από Συλλογικούς Φορείς.

γ. Φάκελος 3^{ος} - Γραπτές Μαρτυρίες για το Καρπάθικο Γλέντι (μορφή κειμένου σε pdf αρχείο - ακολουθείται η ορθογραφία των συγγραφέων)

1. Νίκος Ι. Παυλίδης † (γλεντιστής & μουσικός)
[καταγωγή: Όλυμπος Καρπάθου, διαμονή: Ρόδος, ημερομηνία: 2013.05.13]
Η ιδιοτοπικότητα του Καρπάθικου Γλεντιού

---

²⁴ Κείμενο στήριξης που υπογράφηκε από ενεργούς φορείς του καρπάθικου γλεντιού.

2. Μηνάς Λιγνός (γλεντιστής & μουσικός)

[καταγωγή: Σπόα Καρπάθου, διαμονή: New Jersey USA, ημερομηνία: 2016.06.25]

Το «Βάρος» των Παλαιών και των Νέων Γλεντιστών

3. Γιώργος Κ. Λιγνός (γλεντιστής & μουσικός)

[καταγωγή: Σπόα Καρπάθου, διαμονή: Πηγάδια Καρπάθου, ημερομηνία: 2018.01.31]

Καρπάθικο Γλέντι και Καταγραφή

4. Μανώλης Δημελλάς (γλεντιστής, ερευνητής, δημοσιογράφος, συγγραφέας)

[καταγωγή: Μενετές Καρπάθου, διαμονή: Πειραιάς, ημερομηνία: 2018.07.08]

Κωστής Βασιλαράκης, τ' άχολο περιστέρι της Καρπάθου

δ. Φάκελος 4^{ος} - Οδηγοί Σπουδών, Ερευνητικά Σεμινάρια, Εκπαιδευτικά Προγράμματα (μορφή κειμένου σε pdf αρχείο)

1. Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Μουσικών Σπουδών Πανεπιστημίου Αθηνών «Ελληνικός Μουσικός Πολιτισμός και Εκπαίδευση» - Οδηγός Σπουδών

[ημερομηνία: 2012, [διαδικτυακή πηγή](#), ημερομηνία διαδικτυακής ανάκτησης: 2018.09.18, αναφορά στο Καρπάθικο Γλέντι σελ. 12, ακαδημαϊκός υπεύθυνος: Παύλος Κάβουρας]

2. 2^{ος} Κύκλος Μεταπτυχιακών Σεμιναριακών Πανεπιστημιακών Μαθημάτων Λαογραφίας – Δημοσιογραφικό Άρθρο: «Έρχεται η Εβδομάδα της Καρπάθου».

[ημερομηνία: 2015, συντάκτης: Μανώλης Δημελλάς, [διαδικτυακή πηγή](#), ημερομηνία ανάκτησης: 2018.10.10]

3. Εκπαιδευτική Αξιοποίηση στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση – Έκθεση Έργου

[ημερομηνία: 2017, συντάκτης: Ευμορφία Ι. Διακογεωργίου]

4. 4^{ος} Κύκλος Μεταπτυχιακού Σεμιναρίου Καρπαθιακής Λαογραφίας - Χρονικό

[ημερομηνία: 2018.03.26, συντάκτες: Βασιλική Χρυσανθοπούλου & Παρασκευή Γ. Κανελλάτου]

ε. Φάκελος 5^{ος} - Φωτογραφικό Υλικό (ενδεικτικές φωτογραφίες σε μορφή αρχείων jpg)

1η Φάση Τεκμηρίωσης (έως 2019.03)

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ:

1. Πέτρος Βαρδαούλης.
2. Αρχιμανδρίτης Καλλίνικος Νικόλαος Μαυρολέων.
3. Παρασκευή Γ. Κανελλάτου.
4. Γεώργιος Κατωγυρίτης.
5. Izzet Keribar.
6. Marylin Κλαδά.
7. Γεώργιος Κρητσιώτης.
8. Hector Christiaen (επαγγελματίας φωτογράφος).
9. Καλλιόπη Μαλόφτη (επαγγελματίας φωτογράφος).

10. Σοφοκλής Μ. Οικονομίδης.
11. Θεοδοσία Μοσχονά-Πλάτση.
12. Μιχάλης Παππάς (επαγγελματίας φωτογράφος).
13. Νικόλαος Κ. Παραγυιός.
14. Ανθούλα Σισαμή.
15. Μιχαήλ Σκευοφύλακας.
16. Μαρία Σκούλλου-Λαγωνικού.
17. Γεώργιος Τατάκης (επαγγελματίας φωτογράφος).
18. Γεώργιος Χατζηαντωνίου.
19. Σοφία Χήρα-Μικροπανδρεμένου.
20. Βασιλική Χρυσανθοπούλου.
21. Σελίδα Facebook: Μενετές - Κάρπαθος / Menetes – Karpathos.
22. Χρήστης Facebook: "Εργασία & Χαρά" Όθους.

2η Φάση Τεκμηρίωσης (από 2019.03-2024.03)

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ:

(ενδεικτική αναφορά - πρόκειται να ενσωματωθούν και άλλα αρχεία στην τεκμηρίωση):

1. Οικογένεια Ηλία Εμμ. Βασιλαρά.
2. Ευδοξία & Βασιλεία Βασιλαράκη.
3. Οικογένεια π. Ιωάννου Διακογεωργίου.
4. Αντώνης Καρανικόλας
5. Γιώργος & Γιάννης Λιγνός.
6. Οικογένειες Νικολάου & Εμμανουήλ Γ. Μάλτα.
7. Βασίλης Μικροπανδρεμένος.
8. Οικογένεια Ιωάννου Ν. Παυλίδη.
9. Καλλιόπη Σισαμή-Παλυβού & Άννα Σισαμή.
10. Μανώλης Τσαγκάρης.
11. Γιάννης Γ. Χαλκιάς.
12. Πάρης Χριστοδούλου (επαγγελματίας φωτογράφος).

στ. Φάκελος 6ος - Προφορικές Μαρτυρίες (ηχητικές καταγραφές σε mp4 οπτικοακουστικά αρχεία - προσβάσιμα στο YouTube Κανάλι «[Καρπάθικο Γλέντι](#)» / playlist «[Προφορικές Μαρτυρίες](#)»)

1. «Το Γλέντι ως Πολιτισμικό Στοιχείο των Καρπαθίων»
Φανή Αναστασιάδη [καταγωγή: Όλυμπος & Σπόα, διαμονή: Ρόδος, ημερομηνία: 2018.07.15].

2. «Ο Λόγος ενός Σποϊτή Γλεντιστή»
Γεώργιος Θ. Δήμαρχος [καταγωγή: Σπόα, διαμονή: Πειραιάς, ημερομηνία: 2018.10.20].
3. «Καρπάθικο Γλέντι και Ιδιαιτερότητες»
Νίκος Κ. Παραγυιός [καταγωγή & διαμονή: Μεσοχώρι, ημερομηνία: 2018.10.20].
Φανή Μαραγκάκη [καταγωγή: Σπόα, διαμονή: Σπόα, Χαϊδάρι, Corpus Christi Texas, ημερομηνία: 2018.10.20].
4. Ηλίας Εμμ. Βασιλαράς [καταγωγή: Σπόα, διαμονή: Σπόα & Πηγάδια ημερομηνία: 2018.10.20].
5. Ευμορφία Διακογεωργίου [καταγωγή: Όλυμπος, διαμονή: Γέρακας, ημερομηνία: 2018.11.20].
6. Ηλίας Εμμ. Βασιλαράς [καταγωγή: Σπόα, διαμονή: Σπόα & Πηγάδια, ημερομηνία: 2018.12.28].

ζ. Φάκελος 7^{ος} - Οπτικοακουστικό Υλικό (videos σε mp4 αρχεία - προσβάσιμα στο YouTube Κανάλι «[Καρπάθικο Γλέντι](#)» / playlist «[Οπτικοακουστικές Παρουσιάσεις Ερευνητικού Υλικού](#)»)

1. Θρησκευτικά Πανηγύρια και Εθιμικά Δρώμενα (διαδραστικός χάρτης).
2. Το Καρπάθικο Γλέντι ανά Κοινότητα και ανά Περίσταση (ντοκιμαντέρ υπό κατάθεση).

11. Στοιχεία συντακτών του Δελτίου

Όνομα: Βασιλική Χρυσανθοπούλου.

Ιδιότητα: Επίκουρη Καθηγήτρια Κοινωνικής Λαογραφίας, Τμήμα Φιλολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α.)

Διεύθυνση: Αλκυόνης 27 Γαλάτσι, Τ.Κ.:111.46.

Τηλ.: (+30) 6974.051585.

e-mail: chryssanthopoulou@yahoo.co.uk.

Όνομα: Παρασκευή Γ. Κανελλάτου.

Ιδιότητα: Εθνομουσικολόγος, Καλλιτεχνική Διευθύντρια Ερευνητικού Κέντρου Ελληνικού Τραγουδήματος (ΕΡ.Κ.Ε.Τ.), υποψήφια Διδάκτορας Λαογραφίας, Τμήμα Φιλολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α.)

Διεύθυνση: Γ. Βεντούρη 51γ Χολαργός, Τ.Κ.:155.62.

Τηλ.: (+30) 6936.184806.

e-mail: vkanellatou@gmail.com.

Όνομα: Ηλίας Εμμ. Βασιλαράς.

Ιδιότητα: Ερευνητής Καρπαθιακής Λαογραφίας, Πρόεδρος Ινστιτούτου Λαϊκού Πολιτισμού (σωματείο Καρπάθου)

Διεύθυνση: Τ.Θ. 42 Πηγάδια, Τ.Κ.: 857.00.

Τηλ.: (+30) 6973.380519. e-mail: i.vasilaras@hotmail.com.

Όνομα: Ευμορφία Ι. Διακογεωργίου.

Ιδιότητα: Εκπαιδευτικός, Τελειόφοιτη Φοιτήτρια στον Κύκλο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών: «Λαογραφικές Σπουδές - Θεωρία και Εφαρμογές του Λαϊκού Πολιτισμού», Τμήμα Φιλολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α.)

Διεύθυνση: Ελαΐδας 1 Χαλάνδρι, Τ.Κ.:152.38.

Τηλ.: (+30) 6945.554860.

e-mail: morfidiakogeorgiu@yahoo.gr.

Διαδικτυακή Κοινωνική Δικτύωση & Παρουσίαση Στοιχείου

1. Λογαριασμός Ηλεκτρονικού Ταχυδρομείου: "Gmail"
karpathiko.glenti@gmail.com
2. Σελίδα Κοινωνικής Δικτύωσης: "Facebook"
<https://www.facebook.com/karpathiko.glenti>
3. Ομάδα Κοινωνικής Δικτύωσης: "Facebook"
<https://www.facebook.com/groups/karpathiko.glenti/>
4. Οπτικοακουστικός Server Διαμοιρασμού: "YouTube"
<https://www.youtube.com/channel/UCFmnkocAqeORz87VOo79khQ>
5. Λογαριασμός Διαδικτυακού Διαμοιρασμού Εγγράφων: "Calameo"
<https://www.calameo.com/accounts/5897570>
6. Φωτογραφικός Server Διαμοιρασμού: "Behance"
<https://www.behance.net/karpathiko-glenti>
7. Φωτογραφική Κοινωνική Δικτύωση: "Ello"
<https://ello.co/karpathiko-glenti>

12. Τελευταία συμπλήρωση/επικαιροποίηση του Δελτίου

Κάρπαθος & Αθήνα | Απρίλιος 2019